Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера дена ● ШОАТТА, 9 декабрь, 1978 шу. ● № 147 (5967). ● Мах 2 кепиг.

ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАМ—ТОЛАМИЙ ЛАРД!

БIАЬСТИ ДУВЧА ЯЛАТА КИЙЧО Е

Республика статуправлене долча хоамех 135 эзар гектар зябь аьхай колхозашен совхозашен 4 декабрь тIакхоачаш. — планагIа йоагIачох 80 процент. Соахкарчул сихагIа оах из укх шера. Массанел хьалхагIа, бIаьсти дувча ялата лаьтта кийчдаьд Наурски района механизатораша, Грозненски района боахамаша 95 процент зябь аьхай, Надтеречни — 93 процент, Гудермесски — 87 процент. Цхьабакъда, бIарчча республика хьанийцача аха дезаш кхы а 35 эзар гектар лаьтта да.

КIезига аьхай зябь Веденски, Малгобекски, Ножай-Юртовски, Шалински, Шелковской районашка. Назрановски района боахамашка хIанз а планагIа йоагIачох 52 процент мара аьхаяц. Кхы а аха дезаш 7 эзар гектар лаьтта да цига. ХIаьта дIадахача кIирагIа 1 эзар гектар хиллал мара аханзар. 4 эзар гектар зябь аьхай Шелковской районе. Укхаза а дисад 2 эзар совгIа гектар лаьтта аха дезаш.

Дика латтача хаоттамах бизза пайда а эцаш, ма-хулла сихагIа зябь йистеяккхар берригача механизаторий керттера декхар да.

МАСТЕРСКЕ—ТАХАН

ТIадоагIача шера дергдолча кхашкарча балхашта юртбоахама техника кийчъеш ба Урус-Мартановски района «Гехинский» совхоза ремонтникаш. Наурски района механизаторий кхайкарал хьал а лаьца 8 трактор тоаяь баьннаб уж йиълагIча квартале тоае езача 12-нех. Укх деношка кхы а кхо агрегат кийчон мугIаре дIаоттаергья.

Техника кийчъеча дакъа лоацаш 3 тракторни бригада я. Шерра яьржай царна юкъе социалистически яхь. Ремонт йолаелча денз яхье хьалха латташ хьайоагIа Горбулатов Лечас кулгалдеш йола бригада. Къаьстта цун бригадо 3 трактор тоаяьй. Цар къахьегама толамаш каст-каста дувц «молнешка», къахьегама листокашка.

Ерригa коллектив хьанийцача, кIезига бац цига опыт йола говзанчаш. Масала, ремонтникашта юкъе дикагIбарех лоархIаш ва ветеран Дельмаев Сейт-Ахьмад. Массехк професси Iомаяьй цо: вулканизатор, сварщик, слесарь... Сейт-Ахьмадагара опыт хьаэцаш ба къона сварщикаш Арсамиков Гелани, Коврнукаев Дауд, мотористаш Идигов Тухан, Насаев Увайс.

Иштта дикагIчарех ва токарь Базаев ТIахIир. Цо хьаяь оатхал заводера арахийцачул къоасталуш хилац. Тешал ду коллективе аьшка пхьара Сулейманов Геланена а. Ден нормаш 130—150 процент кхоачашъю царех хIаране. Лакхе бийцачар санна, бIу ца къожабеш болх бу кхыча ремонтникаша а.

— Кхы а овсарегIа къахьега йиш яр, — йоах механика коммуниста Тасуев Аламата, — эшаш йола оатхалаш «Сельхозтехника» тхога ханнахьа хьакхоачийтаре.

— ЙиъпагIча квартала планал совгIа кхы а массехк трактор тоаергья оаха, — йоах керттерча инженера Исмаилов Извана, — хIаьта йиса ерригa техника тIадоагIача шера 20 февраль тIакхоачаш кийчон мугIаре дIаоттаргья.

М. ЦУРОВ.

«Назрановский» совхозе а Наьсарен районе а боккхагIбарех бола хьайбай боахам ба Аьлти-Юртара шурий ферма. Укхаза дукха ба шера йола шура яккхара план ши-кхо бутт хьалхагIа кхоачашъяь дояркаш.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) ферма ветеран, совхозе дикагIчарех цаI йола доярка Сагова Дунай, (хIара Iаттагара цхьайтта бетта цо яьккхай 2561 килограмм шура, план 1630 килограмм йолча), къона доярка Солсанова Аза (2515 килограмм шура яьккхай), Мальсагова Макка (2902 килограмм яьккхай ший групперча хIара Iаттагара).

И. ПЛИЕВА сурт.

ХИМИКИЙ ЙОККХА КОТАЛО

КПСС XXV съезда решенеш кхоачаш а еш, хьинар айденна къахьег СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода коллективо.

«ХIара балха денна — дикала Знак!» яхача девизагIа яьржача социалистически яхьо торо хилийтар ерригача звеньяша, завода бIарччача коллективо беча балха бе боагIаш бола мах бе, нийслуш дола кхоачамбоацараш шоай ханнахьа дIадахара де дезар де. Цо дикка айдир болхлой къахьегамен творчески хьинар, чIоагIйир ше толашагIа йолга хьахьекха кердача девизагIа яьржа социалистически яхь, коммунистически хьисапе къахьегара бола хьехам шерагIа боаржабир. Социалистически яхьа формаш дIахо дегIакхувларан эргаяхаран дола дешаш хадданза шоай теркаме а лувцаш, уж мишта кхоачашду хьожаш тIехьожам лоаттабу предприяте парткомои завкомои.

Иштта болх барах, къахьегам дика вIаштIехьбаккхарах низ кхаьчаб завода коллектива хьалхашка латта декхараш толамца кхоачаши тIехкхоачаши де. ИттлагIча пятилетка хьалхарча кхаь шера план ханал хьалха — 1978 шера 7 декабре кхоачашъяьй цо. Ер шу чакхдалалехьа кхаь шера планагIа лаьрхIачул совгIа арахецаргья нийс миллион гарггача сома маьха химически продукци.

Арахеца товарни продукци дегIаахар 1978 шу чакхдоалача хана 1975 шераца нийсдича 5,4 процентага кхоачаш дукхагIа хургья, къахьегама овсарле 11,8 процент лакхлургья. 1975 шера хинначул дукхагIа хургда фондаша юха хьалур а.

Хадданза кхомбаран хьурматдаран тIехьа къовсам лоаттабарах цхьан сома маьха арахецача продукцега дIададар 1977 шера 52,54 кепиг хиннача 1978 шера 10 бетта 48,74 кепигига кхоачаш лоховннад.

Пятилетка шин шереи цхьайтта беттеи завода коллективо кхояьй цхьа миллион совгIча сома маьха углеводородии бедали бензоли, ах миллион совгIча сома маьха энергоресурсаш.

Шин-шерагIа хьахнинадац уж къахьегама толамаш. Цун керттердар да предприятерча берригача болхлоша, инженерно-технически балхахоша, гIулакхерча наха хьинар кхо ца деши творчески къахьегар.

Производство дегIайоалаеча, балха процессаш эргайоахача доккха дакъа лаьцад тха рационализатораше и изобретателашеи. Пятилетка шин шереи цхьайтта беттеи завода коллективо кийч а яь производствана юкъейнхьай 2161 рационализаторски предложении 59 изобретении. Цар производствана 3418 эзар сома пайда баьб. Рационализаторски болх вIаштIехьбаннхара даькъе тха объединене предприятешта юкъе хиннача хьажарацика иттлагIча пятилетке хадданза хьалха латташ хьайоагIа завода коллектив.

Боккха болх бу-заводе кагирхой технически кхоллама юкъеозара. Цох а доккха беркат даьннад. Масала, «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене кагирхошта юкъе хиннача хьажаре тха коллективо хьалхара моттиг яьккхар.

Къаьстта дика къахьегама толамаш даьхар завода коллективо дIадахача 1977 шера а. Уж къаьгга гуш да тха яр санна йолча предприятей коллективаша даьхараща нийсдича. Синтезспирта Новокуйбышевски Уфимски заводашца нийсдича цхьан болхлочоа лаьрхIача эгтара лакхагIа я къахьегама овсарле, цхьан сома маьха продукцега дIадодар эгтара кIезигагIа да тха.

Арахеца продукци дукхагIа хилийтара деча балхаща цхьана дукха къахьийгад арахеца продукци дикагIа хилийтара а. ДIаяха нийслагIа пятилетка завода коллективана дикала пятилетка а хинна дIаэттар.

ХIанз пачхаьалкхен дикала Знак йолаш химзаводе арахецаш я бархI тайпара продукци. Предприяте ерригa арахецача химически продукцех дIабахача цхьайтта бетта пачхаьалкхен дикала Знак йолаш арахийца продукци 77 процент хилар. Уж да цу даькъе СССР Миннефтехимпрома предприятешта юкъе эгтара дикагIдола хьюкхамаш.

Дикалга диллача дунен дикагIйолча стандартел эшашагIа йоацаш оаха продукци арахецаро торо хилийтай цох дикка дукха продукци доазол арахьарча социалистически капиталистически мехкашка дIакхахьийта.

1978 шера завода коллективо хадданза беш ба производства эффективность мамогга лакхъяра болх. Цу даькъе иттлагIча пятилетка дIадахача шерашка а дукха балхаш даьд. Цудухьа тха коллективана боккха кхаъ хулаши цун хьинар айдеши гIулакх хиннад цунах. ИттлагIча пятилетка шин шереи цхьайтта беттеи даьхача къахьегама толамий хан-ханнахьа итогаш йича (цхьайтта кварталагIа) завода коллективана социалистически яхье ворхIазза хьожаяьй призоной моттигаш, цу даькъе СССР Миннефтехимпрома предприятешта юкъе яьржача Ерригсоюзни социалистически яхье шоззеи «Грознефтеоргсинтез» производствении объединене предприятешта юкъе яьржача социалистически яхье пхеззеи.

Производства эффективности балха дикали лакхъяра республикански социалистически яхье эгтара дикагIа толамаш дахарах, кхаь кварталагIа, иштта 1978 шера октябрь бетта а халкъа боахама заданеш толамца кхоачашъярах завода коллективана хьожаяьй КПСС Нохч-ГIалгIай обкома, республика Министрий Совета, профсоюзий областной совета, ВЛКСМ обкома карара кара тела ЦIе байракх. Цул совгIа 1978 шера кхоалагIча квартале производства эффективности балха дикали лакхъяра йоаржаль хиннача социалистически яхьа итогех тха предприяте коллективана елар КПСС Махачкалински горкомен халкъа депутатий городской Советен дипломи карара кара тела ЦIе байракхи.

Тха предприяте коллектив дог гIоздоахача толамашка кхийлай, иштта дола деза совгIаташ цунга дахийтад хьинар кхо ца деш къахьийгача дукхача цехий болхлоша-химикаша. Завода цехашта юкъе цкъа санна дуккхаза а социалистически яхье хьалхара моттигаш а йоахаш, башха-дика къахьегама толамаш дахарца белгалъяьн на я номераш 15, 16, 12, 1-101, 7, 32-111 йола ЦРМЦ, КИП-а, центральни заводской лабораторе, ремонтно-механически цеха коллективаш.

ИттлагIча пятилетка хьалхарча кхаь шера план 1978 шера 7 октябрга — СССР керда Конституци тIайийца шу дузаш кхоачашъяра шоаш тIайийца социалистически декхараш толамца кхоачашдир ремонтно-механически цеха, центральни ремонтно-механически цеха, электроцеха ерригача бригадаша. Цу дезача денга кхачалехьа заводерча 84 болхлочо кхоачашйир пятилетка хьалхарча кхаь шера план.

ИттлагIча пятилетка хьалхарча кхаь шера план ханал дикка хьалха кхоачаш а яь шоай новкъосташта хьокхам телаш къахьегаш хиларца белгалбаьнна ба аппаратчикаш Макеев Николай Александрович, Гаглоев Лев Хадоевич, Черкашина Екатерина Степановна, слесараш Тихомиров Владимир Иванович, Островский Николай Алексеевич, электромонтер Синенко Иван Иванович, машинист Бугаев Федор Никитович, слесарий бригадираш Коротков Виктор Васильевич, Адаев Шарип Магомедович, кхы дуккха бараш а.

Дукхача къамех латтача барт тайнача химиний коллективо дIахо а хадданза хьинар кхо ца деши творчески къахьегаргда арахеца маьхера мехкдаьттахиме продукташ тIа-тIа дукхагIа хилийтара. Тхо дог тийша да иттлагIча пятилетке хьалхашка оттадаь декхараш толамца кхоачаши тIехкхоачаши дергхиларах. Цу гIулакха мел эша хьалаши торонаши тха йолаш я.

Ю. КАЗЮПА, СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода директор.

ТЕХНИКА ТОАЕРАШТА ЭШАРШ

«ЧIоагIа тIехьадаьхад йоачано кхашкара балхаш», «Тулаш латт графиках техника тоае еза ха» — уж тайпа дешаш каст-каста хозар ноябрь бутт юкъе бахача хана а тIехьа «Октябра 40 шу» яхача наьсарерча совхоза механизатораштa юкъе. Бехке дацар из дош дег тIа деча: укх шера йиълагIча квартале тоае езаш я 18 трактор, хIаьта мастерске царех хьайоалаяьраш ши-кхоъ мара яцар цу хана. Кхыметтел ялат хьокха комбайнаш а яцар дIаоттае йиш йолаш — хьекха яланза яр шин отделенера шозлагIа дIайийна гидуарraш.

ХIаьта республикерча дукхагIдолча боахамашка Назурски районерча механизаторашеи ремонтникашеи даь кхайкарал хьал а лаьца тIайоагIача бIаьстанна лаьрхIа техника толеш бар болхлой.

Юххера а, 20—22 ноябре, гуйран балхаш аттача даьначул тIехьагIа, кхаь бригадера тракторашн комбайнаши хьагулъелар мастерске а совхоза центральни усадьбе а. Шоай производственни совещане вIашагI а кхийтта, дагабаьлар механизатораш сихагIа а дикагIа а тракторни парк тоаелга дувцаш. Бригадашта юкъе социалистически яхь йоаржайир. Таханарча дийнахьа цун итогаш лаьрхIача, тоаяь яьннай 8 трактор, хIаьта укх деношка араяргья кхы а кхоъ.

Кхычарел хьалхагIа шоай тракторaш тоаяь баьннаб: кхоалагIча бригадера Дударов Iийса, йиълагIча бригадера Аушев Iийса, пхелагIча бригадера Кантышев Амир, кхыбола механизатораш. ХIанз тоаеш латт Кодзоев Асхьаба, Беков Нурадина, Кодзоев Махьмад-Сале, АрчаковгIар Ювсапеи Гириханеи тракторaш. Ше-ше хьалхагIа йистевала гIерташ яхь лелаю цар. Механизаторашца цхьана техника тоаеча дакъа лоацаш, балха эша новкъостал деш ба бригадираш Кодзоев Iалаудин, Арчаков Султан-Гири, Кодзоев Асхьаб.

— Ремонтни балхаш сихагIа чакхдахара оаха хьалххехьа а кийчо яьяр, — дувц центральни ремонтни мастерске заведующе нов. Гадиев Закречо, — Iалашъяьяр, тоъал еце а, дукхагIа эшаш хула запасной оатхалаш, инструмент. — Трактораш тоаеш болча механизаторашта доккха новкъостал ду мастерске специалисташа. Масала, дукха хул токараша Рамазанов Зяудиннеи Юсупов Iабдурахьманеи кхоачашде деза заказаш; вIалла дагл йоаца оатхал цIенна хьае, къаьна яр юхатоае езаш моттигаш кIезига хилац хIара дийнахьа.

Иштта раьза волаш хестабу Гадиева мастерскерча кхыча болхлой къахьегам а. Кузне болх беча Зурабов Асхьабеи Гадиев Гурсманеи цаI-ах — шиъ норма кхоачашъю дийнахьа; лакха говзал йола специалист ва доагама аппаратура тоаеш вола Кодзоев Жималда, иштта ба электрикаш Зурабов Исраили Джимиев Башири, слесарь Евкуров Iабдурахьман, газоэлектросварщик Олигов.

Нохараш, макхаш, сеялкаш, кхыйола инвентарь ара бригадашка я, цига тоаю из механизаторашеи наладчикашеи.

Массаза а тIехьадусаш хул комбайнаш тоаяра балхаш. Цу деша бахьан — дукхагIча даькъе уж ара латтилгeн цига тоае хала долгеи да. Цудухьа цхьацца-шишша мастерске чу а йоахаш, цига тоае лаьрхIад уж (дукхагIа хошац помещене чу).

— Тоаяь яьнна инвентарь мукх ца яийта басар а хьекхе дIаоттаю, — йоах мастерске заведующе, — балха дикалга бригадираш хьежачул тIехьагIа. — Тракторни парк а тIехьаювза инвентарь а тоаяра план оаха ханал хьалхагIа кхоачашъергья. ДукхагIдолча даькъе цу гIулакха эша торонаш йолаш я. Цхьабакъда эшараш кIезига дац. ЛаьрххIа хьадеха хIамаш да тха «Сельхозтехника» республикански объединенегара: запасной оатхалашта оаха увттаю заявкаш пхелагIа дакъа а кхоачашъяц. Гадиева цIераш йоах массаза а ца тоъача оатхалий, узлай.

Чархаш тIарча МТЗ-5 яхача тракторий цилиндраштa эша головкаш, коленвалаш, дIа-хьа хьувзаю цапфаш; электрооборудованецара генератораш, магнетош, реле-регуляторaш; гидросистемацара лакхача давлене шлангаш, насосаш кхаь-диъ шера енаяц совхоза. ХIаьта уж запасной оатхалаши узлаши хьакхухьараш «Сельхозтехника» ший болхлойн транспорти я.

— Тхона ца эшеи шоашта совйолеи оатхалаш хьаяхь, цаI е шиъ эша хIама юкъе а йолаш, ерригаш а хьа ца эце, эшар, оаха заявкаца йийхар, хьалац. — яхаш ледкъ совхоза болхлой.

— БIарччача шера 9 тонн совгIа металл лу совхоза дерригa а. Кхы яц лимит. Из дIадахийта деза совхоза а, хIаьта иштта новкъостала кхычахьара йоалаяь а техника тоаеча. Геттара кIезига тел электродаш, хир доаккха инструмент.

«Сельхозтехника» объединене кулгалхоша цIенхаштта теркалде дезаши йолча торонех новкъостал де дезаши хIамаш да совхоза механизаторашеи специалисташеи дIадехараш. ХьатIайоагIача бIаьстан балхашта дIахо кийчъе еза техника лаьрхIача хIаьта а. Укх квартале йисараш йоацаш, кердача шера хьалхарча квартале тоае езаш я 32 трактор, ялат чуэца комбайнаш, дукха автомашинаш, кхыйола техника.

З. ДАУРБЕКОВ.

Л. И. Брежнева США финансай министри торговле министри тIаэцар

6 декабре Кремле КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева тIайийцар торговлеи советско-американски торгово-экономически советеи цхьана йолча советско-американски заседанешца дувзаденна Москве вена США финансай министр М. Блюментали США торговле министр г-жа Х. Крепси.

Къамаьлаш деча хана дийцар СССР-ан США-нен юкъерча гIулакхий хьакъехьара дешаш, царца цхьана торгово-экономически даькъерча гIулакхий хьалах а дувцаш. Министраша Л. И. Брежневга дIаелар цу деша хьакъехьа США президента Картера яйта послани.

Л. И. Брежнева белгалдаьккхар, тайп-тайпарча лостамех йола советско-американски отношенеш вIаши нийсъяра а уж дIахо дегIакхувлара а лерратIеи практически гIулакхаш чакхдаха дезаш хилар. Нагахьа санна американски оагIув советско-американски отношенеш боккъонца нийсъе, цхьана конструктивни гIулакхаш леладара наькъагIа уж дIахьалхашкахьа яхийта, вIаши тешам хилара хьал хьакхолла безам болаши кийчеи хуле, цу даькъе цунна вола тешшаме партнер хургва Советски Союзах. Эггара хьалха, белггала аьлча, стратегически герзашта доазув оттадара хьакъехьара соглашени хьем ца беш кийчъяр а долаш, цу даькъе къаьстта лоархIам болаш хургдар герз Iоаделга юхатохара шинна а мехко цхьана чакхдоаха хоадамболлаш дола гIулакхаш, белгалдаьккхар Л. И. Брежнева.

СССР-ан США-нен юкъерча торгово-экономически бувзамий хьакъехьа дувцаш, уж наьха санна доккхагIа хила йиш йолаш а шин мехка юкъера отношенеш цхьатарра тоаяра лоархIаме хIама хинна дIаотта йиш йолаш а хиларах шетешилга дIакхайкадир Л. И. Брежнева, нагахьа санна, белггала аьлча, СССР-а хьакъехьа законодательни дискриминаци яр, политически низ бара торговлех пайда эца гIертар санна цу гIулакха юкъе хIанз йолаш йола духьаленаш дIайоахе. Торгово-экономически советско-американски бувзамаш йизза цхьатарра бокъонаш хилара, вIаши гIойле хилара, чурча гIулакхашта шоайла юкъе ца лелхара ларда тIа мара боаррамагIа дегIааха йиш йолаш дац.

Л. И. Брежнева белгалдаьккхар, шоаех машара, шинна а мехка халкъий а дерригача адамий а хьашташта тешшаме фактор хила йиш йолеи хила дезаш долеи СССР-ан США-нен юкъе дикача лоалахой гIулакхаш хилийтара Советски Союз массаза а тIехьа йолга.

Шоай оагIорахьара М. Блюменталеи Х. Крепсеи хьакхайкадир советско-американски отношенеш дикагIча тайпара дегIакхувлара йолаш йола проблемаш къестаяра наькъаш шинна а мехко лахар шоаш ловш хилар а цунна гIо де США правительство безам болаш хилар а.

Къамаьл деча иштта дакъа лаьцар СССР арахьарча торговле министра хьалхарча заместитела М. Р. Кузьмина, СССР арахьарча торговле министра заместитела, американо-советски торгово-экономически совета советски сопредседатела В. Н. Сушкова, КПСС ЦК Генеральни секретара помощника А. М. Александрова, СССР-ерча США посола М. Туна.

ДОТТАГIЛЕН ХЬАЛЕ

Москве американо-советски торгово-экономически совета ялхлагIа заседани ярца дувзаденна КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева 6 декабре Кремле шу оттадир.

Шун тIа бар: советски оагIорахьара — СССР министраш Л. А. Констандов, В. П. Лени, арахьарча торговле министра хьалхара заместитель М. Р. Кузьмин, СССР кхыча мехкашкарча гIулакхий министра хьалхара заместитель Г. М. Корниенко, СССР Госбанка правлене председатель В. С. Алхимов, КПСС ЦК Генеральни секретара помощник А. М. Александров, СССР арахьарча торговле министра заместителаш, советски оагIорахьарча совета директораш, кхыбола официальни нах.

Американски оагIорахьара — совета сийлен директор США финансай министр М. Блюменталь, США торговле министр Х. Крепс, американски оагIорахьарча совета председатель, «Армко стил корпорейшн» компане правлене председатель У. Верити, американо-советски торгово-экономически совета президент М. Форрестол, СССР-ера США посол М. Тун, американски оагIорахьарча совета директораш, кхыбола официальни нах.

Шун тIа къамаьл дир Л. И. Брежнева. Жоп луш къамаьлаш дир М. Блюменталеи Х. Крепсеи.

Американски бизнесмений цIерагIа къамаьл дир У. Верите. Цо кад текъабир США-нен СССР-ан юкъера торгово-экономически цхьана леладу гIулакхаш дIахо дегIадоаладара тIехьа.

Къамаьлашка уйла тIайохийташ ла а дийгIар, дIаьхдаь тIоараш детташ тIа а ийцар.

Американо-советски торгово-экономически совета цIерагIа Л. И. Брежневна дIаелар сувенираш.

Шу доттагIлен хьале чакхдаьлар.

(ТАСС).

Л. И. Брежнева А. Гарриман тIаэцар

6 декабре КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева Кремле тIайийцар американо-советски торгово-экономически совета балха юкъе дакъа лаца Москве вена вовзаш вола американски политически общественни деятель А. Гарриман.

ДоттагIлен хьалашна чакхдаьнна къайле йоаца къамаьл деш хьоахадир Советски Союзаи Америка ВIашагIкхийттача Штаташтеи юкъе хIанз латтача гIулакхашца дувзаденна дешаш.

Л. И. Брежнева цIаькха а аьлар, Советски Союз, ший принципиальни наькъа тIара а ца йоалаш, хьинаре хьаллоацаш я США-ца дика отношенеш хулгеи машаре цхьана гIулакхаш леладелгеи, хIаьта кийча а я, нагахьа санна американски оагIоно а ше иштта кийча хилар хьахьокхе, бокъонаш йизза цхьатарра хилара, шинна а мехка халкъий, дунен халкъашта юкъера кхохкам лаьгIбара, машара хьашташка хьежжа шинна а оагIонна пайданеча кIийлен тIа цу тайпара йола отношенеш дегIайоалаяра цхьана болх бе. Цу даькъе хьалхарча аргIанара декхар да, белгалдаьккхар Л. И. Брежнева, стратегически наступательни герза доазув оттадарах йола керда соглашени кийчъелгеи цунна кулгаш язделгеи ма-могга сихагIа чакхдаккхар.

Ший оагIорахьара А. Гаррима аьлар, советско-американски отношенеш тоаяр, цу шин мехка позицешта юкъе йоккха юкъ йоалле а, данза даргдоацаш хIама да, цунна лов уж отношенеш тайп-тайпарча доакъошка конструктивно дегIаахар.

Шоай мехка цIавахар

7 декабре Москвера цIавахар Афганистана Халкъа-Демократически парте ЦК Генеральни секретарь, Революционни совета Председатель, Афганистана Демократически Республика Премьер-Министр Нур Мухаммед Тараки. Из СССР-е хилар официальни доттагIлен визитах КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, Советски правительства вийха вена.

ДРА-и СССР-еи пачхаьалкхений байракхаща хозаьйча Внуковски аэродроме Н. М. Тараки хоза накъавьаккхар КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыкос, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидата, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела хьалхарча заместитела В. В. Кузнецова, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидата, КПСС ЦК секретара Б. Н. Пономарева, кхыча официальни наха.

Самолет гIеттача майда тIа СССР Герзаццарча Низий кхаь тайпа викалий — лаьттарча бIун, ТIема Фецарча Низий, ТIема-Форда Низий — сийлен ха оттадаьдар. Л. И. Брежневи Н. М. Тараки советски тIемахой стройна хьалхашка гIолла тIехбоал. Лекхар ДРА-и СССР-еи пачхаьалкхений гимнаш.

ИДЕОЛОГИЧЕСКИ БАЛХА ГОВЗАНЧ

Горячеводски бурувдеттача управлене дикагІвола пропагандист ва Бобрышов Василий Дмитриевич. Итт шу совгІа ха я из общественни болх цо лелабу, хІаьта Василий Дмитриевича керттера болх-м кхыбар ба: укх тІеххьарча ткъаь пхиъ шера управлене геолог ва из.

Дай - мехка тІема доакъошхочоа дика дагайоагІа хІанз йолаш йолча Управлене метта хьалха хинна Терски кІоарга бурувдетта Управлени хьаеш хьалхара бІоагІа шоаш Іотеха ха. ТІом чакхбаьначул тІехьагІа институт яьккха къона геолог укхаза балха хьожавир. Цу хана денз кхы ший балха моттиг ца хувцаш цига къахьегаш хьавоагІа Василий Дмитриевич. Цудухьа дика бовз къахьегама ветерана укхазара нах, цар оамалаш, хьашташ, дика довз цар балха декхараш. предприяти ше. Из деррига а дика накъадоал пропагандиста цар политически дешара занятеш чакхйоахача. Цо кулгалду марксизма - ленинизма лардаш Іомаеча школана. Ткъаь итт гаргга саг ва цун кружоке дешаш. Уж ба ерригача буровойшкара бурувдеттараши массехк саг конторера болхлойи. Юкъера дешар дийша ба берригаш а.

— ДІадахача шера, — йоах пропагандиста. «Марксизм - ленинизм — КПСС чакхйоаха политика» яхача темах дийшар ладувгІархоща. ХІаьта укх шера ноябрь бовлцца «КПСС ЦК июльски Пленума материалаш», «Капиталистически идеологеца къовсам лоаттабарах йола КПСС политика» яхача темаех дийшад тха школо. Шу чакхдаллалца оаха дешаргда «ДегІаенача социализма Конституци» яхача темах, КПСС ЦК ноябрьски Пленума материалаш Іомаергья.

ДІадахача политически дешара шера къаьстта занятешка хьинаре дакъа лацарца, Іомаеча темах дика кхетарца, балха хьалхле лелаярца белгалбаьннараш бувцаш Василий Дмитриевича цІераш йоах ладувгІархой: бурувдеттарий гІончий Бриндюков Василий Федоровича, Марков Степан Владимировича, слесара Миссерханов Идрис Азизовича, Кривстин Александр Антоновича.

Вахара а балха а опыт тоъал йоккха йолча пропагандиста даим кердайоах ший политически знанеш, политически занятеш мехка индустре хьаштаща, предприятена хьалхашка латтача декхаращца айхха бувзам болаш чакхйоах.

— Мехка политически вахар цхьан метте латтац, из даим эргадувл, — йоах Василий Дмитриевича, — цул тІехьависа бокъо яц пропагандиста меттел. моллагІча сага а. ХІаьта цул совгІа ладувгІархой а чІоагІа хьашт долаш хул Іа дувцачунца, хьа политически знанеш дукха а сакъердаме а хилча. дикагІа хьаух уж занятешка.

Цунца дувзаденна хила деза пропагандиста хІара шера сел дукха политически журналаш а газеташ а яздар. Ткъаьи пхиъ шера, цхьа шу юкъера ца доалийташ, «Политически самообразовани» яха журнал язду, хІаьта центральни газетах цунна дукхагІа а деза, гаргагІа а хет «Социалистически индустрия». Журналашеи газеташеи мехка кердачох хоам бу, уж а эшаш да, цхьабакъда Бобрышова занятешна кийчо еш дукхагІа пайда эц КПСС ЦК XXIV-гІчеи XXV-гІчеи съездий материалех, марксизма - ленинизма практикахи теорехи йолча статьяех, В. И. Ленина балхех.

Василий Дмитриевич каст-каста воагІаш хьаша ва «Политически книжка» яхача тика, КПСС обкома политически дешара ЦІен.

КПСС Грозненски райкома болхлой ший заняте нийсбелча гІадвода Василий Дмитриевич. Пропагандиста шоашта могаш дола новкъостал ду цар цунна эпа политически литература, гойтара пособеш лаха, цул совгІа йовзийт мехка а республике а дикагІа болча пропагандистий балха опыт. Из бахьан шерагара шерага лакхлуш хьайоагІа вай вувцача пропагандиста говзал а.

Политически занятеш, КПСС мехка чурча а арахьарча а политиках дола къамаьлаш бурувдеттарий шоллагІдола вахар а хинна дІаэттад. — ХІана аьлча,— йоах пропагандиста, — доккхийду тхо вай парте говза чакхйоахача политико, оаха доккхал ду вай КПСС ЦК Политбюрона, цун Генеральни секретара нов. Л. И. Брежневна дунен халкъашта юкъера машар бахьан лоаттабеча къовсаме карагІдувларех.

Политически занятеша луш бола пайда бусташ наьха политически сакхетам цар лакхбалар кІезигагІа лоархІам болаш дац производства гІулакхаш тоадара наьха хьинар тІадерзадеш цо юкъехкухьа дакъа а. Цу хьакъехьа дукха хІама карагІдаьннад пропагандиста, аьша хийцца ала йиш я. Укх тайпарча масало тешал ду цунна.

Политически дешара школа бурувдеттача управлене болх бе йолаялале къахьегама дисциплина телхаеш, планаш кхоачаш ца еш йола моттигаш дукха нийслора бурувдеттарий коллективе, хІаьта хІанз из моцагІа хинна хІама санна дІадаьннад. Лакхбеннаб наьха сакхетам, цунца тоаденнад предприяте гІулакхаш а.

ХІанз республика бурувдеттача коллективашта юкъе дикагІа йола коллектив а хинна дІаэттай Горячеводски бурувдеттача Управлене коллектив. Пятилетка кхаь шера бурув тохара план укх шера 7-гІча ноябре кхоачашъе аьнна декхараш тІаийцар бурувдеттараша.

Из дош кхоачашдара тІехьа яьржача социалистически яхье дакъа лоацаш яр бурувдеттарий бригадаш, сменаш, цунна бурувдеттараш тІахьехаш бар политинформатораша, пропагандисташа беш хинна кхетама болх, гойтара агитаци.

Шоаш йиллача ханал бутт гаргга хьалха, 15 сентябре кхоачашъяьй бурувдеттараша кхаь шера бурув тохара план, хІаьта иштта кхоачашъяьй укх шерара план а.

Наха коммунистически кхетам балара болх лелабарал совгІа, дукха низ а хьинар а дІалу коммуниста Бобрышова ший производственни декхараш лерттІа кхоачашдара. Геолог хиларах тарра, цун балха декхараш да бурув тохаш латтача №№ 109, 108, 114 йолча скважинашка ду балхаш геолого - технически нарядо дІа-ма дехха нийса чакхдахара тІахьожам лоаттабар. Цо тІахьожам лоаттабеш хиннача №№ 63, 110 йолча скважинаша укх шера мехкдаьтта кІеж техай, эксплуатаце дІаяла кийчъеш я кхы а ши скважина.

Аьхки политически дешара шу чакхдаьннадар аьнна наха юкъера политически болх лаьгІбац пропагандиста. Мехка вахаре лоархІаме йолча политически событеех лаьца коллективана юкъе беседаш ю цо а цун ладувгІараша а. Къаьстта дика политинформатораш хиларца белгалбаьнна ба цун ладувгІархой Антопенко Владимир, Калашникова Валентина, Тамазов Владимир, Пупкова Зоя, иштта кхыбараш.

Пропагандиста тІема совгІаташта — «Слава» яхача шин орденан дуккхача медалаштеи — ІотІакхийттад дуккха машарерча къахьегама сийлен совгІаташ а. ХІаьта дукха ха йоацаш кхаьчаб цхьаькха дика кхаъ — дуккхача шерашка пропагандиста болх говза вІаштІехьбахарах, наьха политически сакхетам лакхбеча тоъал хІама карагІдаларах КПСС обкома Сийлен улгатІа хьалтехад цун сурт.

КПСС ЦК ноябрьски Пленумеи СССР Лакхехьарча Совета иттлагІча сессеи материалаш бурувдеттарашта йовзийташ ва пропагандист укх деношка.

С. ШАДИЕВ.

Экибастуз— кІора ганзий край

КАЗАХСКИ ССР. ЭТЭК — иштта лоацца цІи тиллай Прииртышьерча аренашка йиллача кердача промышленни йоккхача предприятех — КПСС XXV съездо кийчъяьча Коммунистически парте экономически стратегега хьежжа дегІайоагІаш йолча Экибастузски топливно-энергетически комплексах.

Мехка йоккхагІъярех кІор боаккха Экибастузски район — эггара къонагІа я. Ткъаь итт шу мара дац цун лаьттан ченаш караерзае йолаь.

Керда техникеи технологии чІоагІа дегІаена болхлой профессиональни говзал — цу ларда тІа латт экибастузски горнякий тахана кхоанарен планаш. Тахан 86 экскаваторнии локомотивнии бригада я лакха овсарле йолча режимагІа укхаза болх беш.

Укхаза лаьрхІад хІараяр 4 миллион киловатт мощность йолаш йиъ йІовхала электростанци хьалъе.

Цхьан шерал кІезигагІа ха йисай Экибастузски ГРЭС-1 хьалхара энергоблок болх бе йолалаялийтара. Хьалъяь йоалаш латт керттерча корпуса хьалхара аргІа, яьна, турбинашта, 500 эзар киловатт мощность йолча генератора монтаж яра кийчо яьй. Экибастуз йоккха промышленни центр а хинна дІаоттаргья. Цо доагорцеи электроэнергецеи Іалашьергья Казахстана, СибарегІеи, Урала, мехка Центра промышленность.

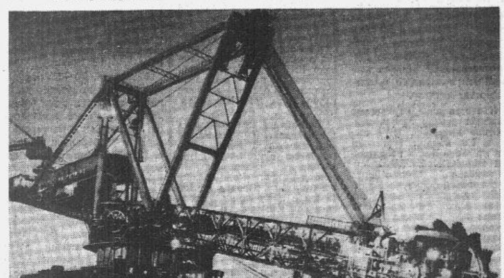
СУРТАШ ТІА (лакхехьара лохехьа): 1) Социалистически Къахьегама Турпал, Казахски ССР Лакхехьарча Совета депутат Анатолий Иванович Витт — роторни экскаватора бригадана керте латтар.

2. «Казпромтехмонтаж» яхача треста дикагІбола монтажникаш ЭРШРД-5000 яха роторни комплекс ханал хьалха вІашагІйоллача социалистически яхье котбаьннараш (лохера лакхехьа) В. Ф. Андреев, Б. А. Валитов, В. Я. Шафнер, Б. К. Фадеев.

3. Йиллача ханал пхи бутт хьалха йистеяьккхай Экибастузе сахьата 5 эзар тонн овеарле йолча «ЭРШРД-5000» яхача шоллагІча роторни комплекса монтаж. Шу чакхдоаллаш из гигант ІочуйохийтаргІья «Богатырь» яхача кІор боаккхача забое.

Н. КУЗНЕЦОВА сурташ. ТАСС фотохроника.

Вай город— вай цІа

Дукха творчески низ, лакха профессиональни говзал эш республика столица хьалъеча а цунна реконструкци еча а проектировщикашкареи гІишлонхошкареи. ХІана аьлча, чоалхане геодезически, геологически, санитарни, климатически хьалаш долаш я город.

Укх тІеххьарча хана дикка хувцаденнад Грозне сибат, город дегІайоагІаш а хозлуш а латт.

Пишлошъяреи проектнии гІулакх эргадаьккха тоадар духьа хІанз оаха къестаеш я дуккха керда планировочни, конструктивни проблемаш. Царех лоархІамегІчарех я керда хьалдаьчеи реконструкци яьчеи доакъой архитектурно-художественни сибат хозагІа хулийтилга, тІа-тІа доккхагІа хулача планировочни, санитарно-гигиенически дІадехарашка хьежжа хургдола нах чубахеи общественнии гІирсаш хьалделга, городерча лаьттахи инженерни сетехи дикагІа пайда а эцаш, дуккхазза вІаштІардаь цІенош хьалделга.

Москверча «Гипрогор», «ЦНИИЭПжилища» яхача институташа вай городерча нах бахача массехк района лаьрхІа проекташ кийчъю. Архитектурно-художественни градостроительнии куц хоза хиларал совгІа, вай городе хІанзалца ца хиннача тайпара шоайла блокповоротни вставкашца вІаши хотташ дола цІенош хьалделга оттаду цу проекташ тІа. Цу кердачо торо лургья цхьан гектара тІа нах чуІа фусамаш дукхагІа хьалъе а архитектурнопаргІатон композици хилийта а. Цу тайпара гІишлош хьалъяро аьттув боалийт микроклиматически хьалаш хьакхоллара, гІар-тата ца хазийтара, демах лорадара.

Города сибат хозагІа а ший тайпара а хилийтара цхьайолча моттигашка дуккхазза вІаштІардаь цІенош хьалде лерхІ. Масала, Ленина улицагІа, № 274 йолча квартале, вай городе эггара хьалха хьалдергда 16-зза вІаштІардаь нах чубаха цІа. 12-зза а 14-зза а вІаштІардаь цІенош хьалдергда Шолжа берда йисте гІолла, Первомайски а Жуковске цІерагІча а улицаш тІа, города центральни дакъа тІа.

Город Грозне хьалашка хьежжа 12-зза вІаштІардаьча цу тайпарча цІен проект кийчъеш я Москверча «ЦНИИЭПжилища» института коллектив. Из тайпа эггара хьалхара экспериментальни цІа Ленина цІерагІчеи Субботниковеи улицай саьнгга хьалдергда.

Бахача наьха шоай доалахьара машинаш дукхагІа хиларо дІадех гаражаш хьалъяра дош къоастаделга. Цу гІулакха эггара аьттув болашагІа да лаьтта кІал гаражаш яр. Нах бахача, е уж балха болча кооперации а яь хьае йиш я цу тайпара гаражаш. Уж хила йиш я скверашта, аллеяшта, майдаш тІа кІал.

Укх тІеххьарча хана берий яслештеи бешамаштеи планировка еча гІулакхаш дукхагІа дІадеха баьннаб вайцига. Массехк шу хьалха берий яслешкеи школашкеи нек ду бассейнаш хила еза аьлча, цецдовргдар вай. Бакъда, тахан цох саго тамаш яц, цул совгІа из ишта хилар вахаро ше дІадехаш а да. Кийч а яь юкъейоалаяьй деша даха ха йоацеча берий учрежденешкеи школашкеи цу тайпара бассейнаш хулга Іалашду проекташ. Из диц ца далийта декхарийла ба заказчикаши проектировщикаши.

Цунна тара лакхденнад торговлеи общественни кхачани предприятешкара дІадехараш а. Нормативни дІадехарашка хьежжа вай городе цу тайпара дика кийчъяь предприятеш хила еза ха хьатІакхаьча дукха зама я. Кердача районашка эІамига объекташ ца а еш, йоккхий торгови центраш хьалъе еза. 3—5—10 эзар сага лаьрхІача цу центрий типови проекташ йолаш я. Торгови центраша бахача наха эша массе а тайпара гІулакхаш ду. Цхьан минута уйла ел оаш: куц доаца киоскаш дІаяьлча мел хозагІа хургьяр города центральни улицаш!

Вай ханара транспорт чІоагІа дегІаяро дІадех городской наькъийи магистралийи системага цІенхаштта хьожилга. Укх тІеххьарча хана городерча наькъашта реконструкци яра тоъал дукха болх баьб вайцига. Цу дерригне а шоайла дикагІа вІашагІа йийзай гаьна ужа районаш, машинаш сихагІа лелийта йиш хилийтай, санитарни хьал тоадаьд. Бакъда наькъаш тоадара, шердара хІанзчул тІехьагІа де дезаш геттара дукха балхаш да.

Республика столице геттара дукха болх бе беза гІирсаши зданеши тІера тІахьежача хозагІа хилийтара. Цу даькъе дукхагІа пайда эца беза облицовочни материалех, заводе кийчъяьча декоративни хІамаех. Цунца цхьана дукха болх бе беза общественни зданей интерьераш тоаяра.

Город хьалъяри гІишлошъяри дукхагІча даькъе проектех тийша да. Цудухьа геттара лоархІаме да проектно-сметни документаци лакхача боараме хилар. Парте Грозненски горкомо вІашагІъеллача комиссе яьча анализо хьахьекхар городе проектни организацеша уттаю проекташ дукха кховчамбоацараш долаш йолга.

Каст-каста дувлийтача гІалатех цаІ да гонахьарча моттигаца товргда е товргдац бокъонца тахха а ца тожаш керда гІирсаш хьалделга. Комиссе иштта белгалдаьккхад города территори инженерни даькъе во нийсъяьлга. Цунна дола масал да цхьа бахьан а дорІа дийлхача дукха улицаш, наькъаш, скевераш дІавеха йиш йоацаш хилар, керда гаьнаш дІайогІилга тесса леладар, деша даха ха йоацача берий учрежденеш, кхыдола гІирсаш, объекташ ерригаш а цхьан тайпара хІана яц аьнна хьалъеш хилар.

Гуш ма-хиллара, проектировщикийи гІишлонхойи балха тІа кхоачамбоацараш кІезига дац. Бакъда, уж цІендаь цар дІадоахе а гІулакх бокъонца тоалургдац, нагахьа санна городе ваха вайх хІаравар город хозъяра, тоаяра дог лазаш ца хилча, хьадьчун вай хьурмат ца дой, лора ца дой. Дуккха нах чубахача доккхийча цІеной ковнашка цхьан хана дІаегІа хинна гаьнаш йоацаш я, сага дагадохац керда яраш дІайогІа. ДІахьажал шо цхьайолча балконашкеи лоджешкеи: уж бокъонца йолча складашта тара лесташ я. ХІаьта дІахьажал шо сенна тара я дуккхача цІеной лагІай площадкаш? Квартира цІенъяр сенна пайдана да, лагІаш бІеха хилча, цар тІара хьалгІетта дом ше ма-боаггІара цІагІа хьачубоагІаш хилча?! Дика дацар цІеной ковнаш шортта гаьнаш, зизаш дагІаш хилча? ТІаккха коа Іыйне Іоха, дагардар дувца, салаІа моттиг хургьяр.

Лоацца аьлча, вайна юкъе хІанз а кІезига нах бац цІенниІ дІакъайлачул тІехьагІа хІаман бала боацаш. ХІаьта из вІалла нийса а дац. ХІана аьлча, вай город — вай хІаране юкъара цІа да. Из цІена, постам болаш хилийтара еррига торонаш я вай. Керттердар — из де безам хилар да!

Д. КАДИЕВ,
гор. Грозне керттера архитектор.

Социалистически интеграци лелаш я

КЪАХЬЕГАМХОШТА ЭШАРИЙ ЙОАКХО ЕШ

СЭВ сессе XXXII заседане (1978 шера июнь, Бухарест) къоабалъяьй энерге, доагора, бедала, юрта боахама, кхачан промышленноста, машинашъяра даькъе цхьана гІулакхаш леладара йІаьххача ханна йола целевой программа. ЛаьрхІа да 1990 шу хьатІакхачалехьа ялата, дулха, шурий, шекара, чкъаьрий, баьцовгІай, даьтта, сома, баьцадаарий, белока кІийлен тІарча кердача кхачан продуктай, хьайбашта долча доакъара производство алсамъяккхара цхьана къа а хьегаш 60 совгІа хоадамболлаш йола мероприяти чакхъяккха.

Дуккхача ханна йолча программа тІа къаьстта моттиг хьожаяьй дулха леладеча фух долча доахана специализаци ечеи цхьана пайда эцачеи, хьайбай керда тайпаш доладеча цхьана гІулакхаш леладара тІаерзаяьча мероприятешта. Цунца цхьана лаьрхІа да дулхи дулха продукташи, хІаьта иштта коатІарча оалхазарий дулх доаккхача керттерча мехкаша из лоаттаделга алсамдаккха.

Программа тІа оттадаьд СЭВ членаш долча мехкий ялатий боахама даькъе эффективни гІулакхаш чакхдоахилга. Перспективе оттадаь да шерра-шера дуа ялат хІара сага 1.000 килограмм кхоачаргйолаш алсамдоаккхилга. Цу гІулакха къоастае езаргья массехк проблема: дика хьувкъача, хаоттама хувцамаш дика ловча ялатий, ялата- бобови, даьтта доаккхача, кхыча культурай перспективни сорташи гибридаши йолаяргара денз мехкаш сортови а дІайогІача а материалашца Іалашдарга кхоачаш.

Из программа кхоачашъеча дикка лоархІам болаш да Іилма. Тахан ховш да, масала, электронни эІанараш юкъейоалаяр юрта боахама зе деча хІамашта духьала лоаттабеча къовсама эффективни средство хилар. Советски Союзе деча экспериментальни тохкамашка дог доахилга хулийташ дола хІамаш гучадийннад. Радиационни установка гІонца сахьата 200 тоннага кхоачаш кІина, мукха, рожа облучени е йиш я. Цу тайпара йола обработка химическичул дикка дарегІа а вІалла кхераме йоацаш а я.

Цхьаьнха масал. Эксперименташа хьахьокхача тайпара, электрононнни обработка яь баьцадаараши, къоасттадаь аьлча коартолаши сомн дуккхача хана керда латт. Цу методах обработка йича йовш йола продукци 1 — 5 процент мара хилац. хІаьта хІанз еча тайпара искусственни охлождени йича цунца дувзаденна аьлча из маьха дуккха езагІа я, йовр — 20 — 40 процентага кхоач. Эксперименташ яьй шекара свеклана, ялата, гидуаргашта а. Цунах хьахиннараша тешал ду продукташта обработка яра керда методаш рациональни хилара.

Кхачан продукташ йоахилга дегІаахара лоархІаме лостам ба шекара свеклаш чуяхьилга алсамдаккхар. Цу даькъе содружествана доккха новкъостал де йиш йолаш я дикка дегІаена шекара промышленность йола Куба. ХІанз ший шекарах 45 процент СЭВ членаш долча мехкашка экспорт ю республико. Цхьабакъда ПаргІатон гІайрен тІа из арахецареи содружества мехкашка из дааре прогнозо хьахьокх цу мехкашта шекар лоаттаделга алсамдала торо йолаш хилар. Цудухьа къоабалъяьй Куба шекара производство дегІаахара даькъерча мероприятей комплекс. ЛаьрхІа да иштта тайп-тайпарча консервировании сома продукце производствон уж СЭВ членаш долча мехкашта лоаттаелгеи дегІадоаладе.

Цхьана гІулакхаш леладара программо хьалхашка оттадаьча декхарашта юкъе белгалдаккха деза дулха-шурий продукташ чакхъяхара технологи эргаяьккха тоаелгеи дІакъсетараш оалаш ярех тар ма лу дукхагІа пайда эцилгеи. Из бокъонца лаьрхІача, лийрхІачул тІех кхачан продукташи белокаши чуяра йола Іалаьмате лоархІаме торо я. Масала, шурий промышленностера «дІакъестараш» духхьал СССР шера шурий белока 400 эзар тонн лоархІам болаш я. Дукха я уж СССР а СЭВ кхыча мехкий а кхачан промышленноста дулхеи кхычеи доакъошка.

Цхьана гІулакхаш леладара программа тІара йоккха моттиг лоац юрта боахамаи кхачан промышленностаи эша машинаш хьаяро. Укхаза дуккха да доагІаш долча доакъошта техника а хІаьта иштта упаковочни оборудоване а производстверча специализацеи кооперированеи боарамах тийша. НРБ, ВНР, ГДР, ПНР, СРР, ЧССР, СФРЮ специалисташа 1976 шеррехьа дІадоладир фасовочно-упоковочни оборудоване производства цаІ йола система хьаяра балхаш. Фасовка цаІ йолча система Іалаьмате йоккха эффект яла тарлу: техника арахецара серийность 3 — 5-зза лакхъергья, 5-зза кІезиглургья из кийчъяра эша ханаш, торо хургья узлайи деталийи производствана кооперировани е. Укхаза Іалаьмате лоархІаме я социальни эффект а — бахача наьха кІезигагІа ха йоае езаргья эшаш дола кхачан товараш эцара.

Программо лерхІаш да Кубе, МНР, ПНР, СССР, ЧССР кхачани гІонна йолеи продукци (лимонни кислота, А, Е яха витаминаш, чхьагІара продукци, ферменташ, кхыяраш) арахеца йоккхий заводаш хьалъе.

Владимир ХАРИТОНОВ,
экономически Іилмай кандидат.

(АПН).

№ 23 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

«Целинас» Іомаву ваха а болх бе а» — иштта цІи йолча редакционни статьяца хьаеллалу КПСС Нохч-ГІалгІай обкома пропагандаи агитацеи отдела аргІанарча «Агитатора блокнота» 23-гІа номер. Агитатораштеи политинформатораштеи новкъостала кепатеха я «Нохч-ГІалгІайчеи викалаш — целине» яха областной партархива материалий подборка.

«СССР Конституци лелаш, яхаш, болх беш я!» яхача рубрикана кІал я «Іалашъяь къонал хилара йола бокъо» яха Нохч-ГІалгІай АССР социальни Іалашон министра П. Лопатина язъяь статья.

«Дикалан эффективностан уйла тІайохийт» яхача рубрика кІал я М. Винникова язъяь «ДикагІча методех гІишлошъеча шерра пайда эца» яха статья.

Хьайбай боахаме доакъарах дикагІа пайда мишта эца беза хьехамаш ду «Доакъараш дикагІа хилийта, лерттІа пайда эца» аьнна ше язъяьча статья тІа «Севкавгипрозем» института Нохч-ГІалгІай филиала группа кулгалхочо, РСФСР заслуженни агронома Е. Изваринас.

Дунен халкъашта юкъерча темах я «ДегІаухача мехкаша деха бокъо а йолаш дІадехараш» яха А. Анучкина-Тимофеева статья.

Къамаьл дара агитаторан политинформаторан гІо дергда «Городо—юрта», «Факташ — бахача наьха перепись еча беседана юкъе», «Цифраша тешаву», «Минута мах» яхача материалий подборка.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

ДИКАЧА НАХАХ

БАЛХАХ ДОГ ЛАЗАШ ХИЛЧА...

Сона дуккхача хана денз вовз Назрановски «Электроинструмент» завода слесарь инструментальщик О. У. Шадиев. Цо лоархІачох, хІара саго дунен тІа ше хьадери из мишта дуи хьагойташ лер йита еза.

Масала, Шадиева балха дикалах, цун профессиональни говзалах тийша ба заводе штамповщикаша, прессовщикаша, литейщикаша бу болх.

Чоалхане штампаш, йІайхача прессовкана лаьрхІа прессформаш, литейни формаш — уж ерригаш а слесара кулгех чакхъювл.

Наха боаггІаш бола мах баьб Шадиева хьаьналча къахьегама. Цеховой парторганизаце секретара Л. М. Котиева Шадиевх лаьца дийцар сона: «Завода къаьнагІа вола болхло. Коммунистически къахьегама ударникех хьалхарчарех цаІ. БДНХ доакъошхо. ДикагІвола рационализатор. Цо даим, кІезигагІа йича а, цаІи-ахи сменни норма кхоачашъю. ХІанз цхьайтта шу даьннад оаха цхьана болх бу. Цо ше слесарь а шлифовщик а хиларах тарра заготовкаш ю, хІаьта аз чакхйоалаш, йола заводка ю. Атта да цунца болх бе».

Завода коммунисташа IX-ча районни конференце делегаталла хержар из. Из сийле цунга кхаьчар хьинаре къахьегари завода общественни вахаре дизза дакъа лацари бахьан долаш.

Шадиев заводе болх бе 1967 шера вера, цу хана денз Османа ший къахьегамца кхы а лакхъю завода коллектива сийле. Цунна вІаштта 1975, 1976, 1977 шерашка «Социалистически яхье котваьннар» яха знакаш. Къахьегама Сийлен кхоалагІча степена орден еннай Даьхено из толам белгалбоаккхаш.

Хьаьналча, хьинареча къахьегамо, шийна тІаднлла гІулакх бехктокхаме лоархІаш хиларо торо хилийтар Шадиева КПСС членалла ваха. Из цІи цо сийленца а лелаю. Ший дерригача вахарца бакъду Османа производствен общественни вахарен коммунист эггара хьалха хила везилга.

Осман ше иштта хьалхалаттарех ва. Из хІанзле пятилетка диъ шера план кхоачаш а яь 1980 шера чотах къахьегаш ва укх шера 7 октябре денз.

Шадиев хІамах сакхувши хІама довза ловши саг ва, иштта дика рационализатор а ва.

Дукха ха я Осман болхлой кагирхой школе деша вагІа, хІанз из иттлагІча классе ва. Ше слесарь-инструментальщик воллаше а шлифовщика говзал караерзаяьй цо.

Берригa технологаш ший станока юхе гул а бийя, царца дагавувлаш хул йоккха опыт йола слесарь. Османа дика кхетам лу кагирхошта, ший профессиональни говзал дІаяларали хьатІанийца гІулакх бехктокхаме лархІа Іомабаларали совнагІа, цо къонабарашта ший дикагІа йола оамалаш, намаьршал, эшшача кийча хилар а дІаІомаду. ХІанзле а ворхІ сагах лакха квалификаци йола болхлой баьб цо. Царех ва слесарь - инструментальщик, производстве хьалхалаттар Фисенко Александр, бакъда, хІанз Советски Эскаре гІулакх деш ва из.

ХІанз Османа шлифовщика говзал Іомаеш ва Цечоев Мухьмад. Ший рационализаторски балхах лаьца дувцача Шадиева йоах: «Со-на магац дикагІа хьаде йиш йола хІама вогІа деш хилча, цунна сатийна бІарахьежа. ТІаккха уйла ю аз из дикагІа мишта дергдар-хьогІ яхаш».

Укх шера балха юкъейихьача Османа кхаь рационализаторски предложене шера юкъера дІалаьрхІача 12 эзар сом ахча кходаьд.

Дукха ха йоацаш «Советская Россия» яхача газета тІа кепатеха арадаьннача Шадиев Османа письмо тІа йоах: «Аз дег тІара баркал ях Советий Іаьдала, Коммунистически партена къахьегама сага лаьрхІа цар мел дечох. Вай вежарашка долча къамий цхьа барт болча дезале дах, вай цхьа декхар да — вай хьаькъалца, кулгашца бокъонца дола сага ираз — коммунизм — хьалъяр».

М. ЗУРАБОВ,
ГІ. Ахриева цІерагІча Назрановски «Электроинструмент» завода ПДО начальник.

САГА БОКЪОНЕХ ЙОЛЧА МАССАНЕ ЮКЪАРЧА ДЕКЛАРАЦЕ 30 ШУ ДУЗАШ

СОЦИАЛИЗМИ САГА БОКЪОНАШИ

Сага бокъонийн паргIатонийн проблемо юкъмоттигерчарех цхьа моттиг лоац дерригача дунен тIа баьржача идей къовсаме. Дукха ха йоаццаш Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 61-гIа шу дизаро цIаькха а дагадоххийтар из проблема эггара хьалха кардинально оттаяьр а дIаяхача хана капиталистически къизача эксплуатацена кIаллаьттача дукхха миллионаш болча къахьегамхой хьашташка хьежжа из къоастаяьр а духхьал Советий Мохк хилар.

ХIанз, ВIашагIкхийттача Къамий Организаце Генеральни Ассамблея 1948 шера 10 декабре тIанийцача сага бокъонех йолча Массане юкъарча деклараце 30 шу дизар хьатIакхаьчача хана, цIаькха а ший берригача низаца гучадоал из проблема къоастаярах долча дешацара гIулакхаш сага бокъонаш духхьал каьхата тIа дIаязъяь мара йоацача социальни порядка хьалашкеи уж бокъонаш кхоачашъергхилара гаранти кердача общества ший чулоацамои политикои луча порядка хьалашкеи принципиально ши-ший тайпара хилар.

Социализма моастагIий хьацарах Iо а баха хьувз кердача общественни строя принципех нах шекбаха, цун бокъонца долча толамий лоархIам лохбе гIерташ. Демократи, паргIато, сага бокъонаш яхараш санна долча дешашта манипуляци а еш, уж гIерт царех пропагандана пайда эца, хетаргахьа, цар бокъонца дола маIан дошкалургдоацаш а хоадам боллаш йолча фактащцеи хьокхамашцеи дIадовзийта йиш йоацаш а лерхIаш. Из цар доккха гIалат да. Долчча бесса аьлча, паргIато, демократи, сага бокъонаш яха дешаш общественни вахара кхыйола явленеш а санна хаьдда маIан долаш да.

«Сага бокъонех» йола пропагандистски кампани Малхбузехьа михьара ме йоал, дикагIа кхсталуш хулар капиталистически дунен идеологаш цу эздийча темах долча хаьддача а цIенхашттача а къамаьлашта кийча ца хилар. Ха дIа ме йода къаьгагIа гуш хул цу кампанена хьалхашка латта бокъонца дола декхараш — «сага бокъонех» дола къамаьлаш корта боацача политически спекуляцешка даха гIортар, хIаьта кхы а дикагIа кхетадергдолча бесса аьлча, царех вульгарни антисоветизм яр. Техкача гучадоал, океанал дехьарча цхьаболча политикашта хетачох, дунен тIарча дерригача мехкех паргIатои демократии цар хьаллаца езараш духхьал Советски Союзи кхыдола социалистически мехкаши хилар, социалистически дунен тIа бахача миллионаш болча къахьегамхоех, цар дог лазараш духхьал бе бохкал мара боаца «диссиденташ» хилар; еррига паргIатонашта юкъе царна дагайоахкараш духхьал социализмана духьаларча балха йола паргIатонаш я.

Цу тайпара хIама Малхбузехьа цхьабарашта ма-эшшара дар. Цо торо хулийт цу е вокх саьнаш ира долча моттигех лорале, буржуазни дунен тIа элементарни дола саго дIадехараш цинично теIаду моттигаш хьоа ца еш йита, социализма сага лури капитализмо цунгара дIадоаккхари фуд ха ца гIерта. Амма из кIал кIийле йоацаш позици я, цун цхьанна а лоархIаме ца хилар эггара хьалха из духхьал дош долчча бесса дIа ца оттадайта е общественни вахара ювца ха хьатIакхаьча проблемаш практически къестаяра метте яьсса демагоги дIаоттае а гIертарах латт.

Советски Союзен социалистически содружества мехкашкеи кхыча тайпара да гIулакх. Укхаза сага бокъонех дола дош хIара деннарча общественни практика дош да. Советски нах тийша ба паргIатонах, демократех, сага бокъонех дувца эггара хозагIа дола хабараш, нагахьа уж доагIIача тайпара Iалашдаь деце, даьсса хулаш хиларах. Тхона хетачох, сага бокъонаш яхар эггара хьалха производственни балха а политически вахара а юкъе саго лаца еза моттиг, материальнии духовнии рузкъаех пайда эцара, общественни гIулакхашта юкъе дакъа лацара йола цун фактически торонаш къоастаеш йола шерра гарантеш чулоаца социальни поняти я. Цу тIа а дегIа дийцача, эггара лоархIамегIа хул общества доалахьарча материальнии духовнии маьхалений дукхалахи дикалахи дола дешаш, хIаьта иштта хьан, малагIча тайпара хьаю уж маьхаленаш, мишта дIанийсъю уж общества членашта юкъе, хIаьта, тIеххьара а мишта гIо ду цо саг ше дегIавара, мишта Iалашъю цун паргIатои граждански сийи.

Историе духьалдаккха хIама доацаш тешал ду: буржуазни общества мелла рузкъа Iоадича а, из дилла а эксплуатаце, социальни нийсхо йоаца, вIашкадоагIаргдоацача классови конфликтий строй а йолаш юс. Из дика довзаш ба капиталистически мехкашкара миллионаш бола бе болх боаца нах, миллионаш бола образовани ца кхоачаш, чубаха цIеноши медицински гIои доацаш бисараш. Иштта дика из довзаш ба цIека бос бахьан, бокъонаш яйнача къамех хиларагIа, политически уйлаш бахьан США, Малхбузен Европа мехкашка, Чиле, Никарагуа, Израиле, ЮАР-е... хьувзабеш латта миллионаш бола къахьегамхой.

Сага бокъонех лаьца бокъонца къамаьл де бокъо а йолаш де йиш яц духхьал хабарагIа а доацаш гIулакхашца ший керттера декхар сага материальни а духовни а хьашташ кхоачашдар лерхIаш йолча общество мара. Цу тайпара общество я социалистически общество. 61 шу хьалха хьахиннача, тIехьаленна лакхача бoараме доаца хIама кхоллаш дола низаш кхаьчача а Iалаьмате халача хьалашка дIахо дегIааха йийзача а Советски пачхаьалкхенна дуккхача шерашка мегадац, хIанз а магац советски нах эшача хIамашца шийна хеттача бесса Iалашбе. Амма малав из Iалаьмате шера гIа а боахаш цу новкъа йодаш хилар харцдерг дар?

ЦIаккха а юхадоагIаргдоацаш дIадаьннад бе болх ца хилар, цо гаранти еннай хIара ший гражданино сага деятельноста керттерча сфере — материальни производства сфере дакъа лоацаргхилара, цхьатарра хьегача къих хIаранена цхьатарра алапи лулга Iалаш а деш. Сацца дIадаьннад социальни, политически, къамий, кхыча гIулакхашка диллача бокъонаш нийса ца хилар, цо хIаране торо хилийтай общественнии пачхаьалкхени вахаре цун дерригача лагIашка дакъа лаца. Советски наьха унахцIено, цар образовани, лакха политически хьинар, цар культурни дIадехараш Iалашделга вай мехкарча еррига пачхаьалкхени общественнии институтий балха ларде оттадаьд. Историе чухь эггара хьалха дийзад къахьегамхой материальнии духовнии боарам лакхбар, хIаьта долче, сага реальни бокъонаш шеръяр еррига общества материальнии духовнии потенциал лакхъярца.

Советски нах чIоагI гIа раьза ба, цу принципех дуккхаяраш дерригача дунен тIарча миллионаш болча наха къоабалъеш хилара, хIаьта къахьегара, образованена, медицински Iалашонна, машаре вахара йола сага бокъонаш чIоагIъеш йола идеяш, хIаьта иштта кхоаненах бола тешам, ший убежденеш хилара йола бокъо вай йийца ВIашагIкхийттача Къамий Организаце сага бокъонех йола Массане юкъара деклораци а йолаш долча дуккхача дунен халкъашта юкъерча документаш тIа чIоагIъяь хилара.

Вадим КОРТУНОВ,
АПН политически обозреватель.

ЦИТРУСАШ КХЕЕРИЙ ГIУЛАКХАШ

Керда шу дездеча хана мехка къахьегамхой шун тIа кхоачаргья 150 эзар совгIа тонн дошо беса лимонаш, мандаринаш, апельсинаш. Уж хьалкхеяьй Грузе цитрусови боахамашка.

Республикера цитрусоводство индустриальни ларда тIа йоккхаш латт. «Цитрус» яхача кердача объединенена юкъеяхай 38 специализированни совхоз. Объединене ший я машинотракторни парк, ремонт ю мастерскеш, заводаш.

Итташ эзараш тонн мандаринаш дIаяхьийтай мехка промышленни централашка.

СУРТА ТIА: Аджарски АССР-ерча Ахалшенски совхозе мандаринаш чуэцаш латт. Хьалхарча плане — Деканадзе Маро.

Н. АНАСТАСЬЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Хьалха латта опыт—массанена

КарагIдаьннар деррига дац

Пятилетка кхоалагIа шу долалуча хана тха бригада коллективо доккхий социалистически декхараш тIанийцар: 1600 гектарах хIаране тIара 28 центнер ялат, 400 гектарах хIаране тIара 16 центнер генараш даха, 350 тонн йол гулъе, дIадийнача мошача доакъарий хIара гектара тIара 200 центнер чуэца. Из беррига хьувкъам хий ца дехкача лаьтташка хьалхебе лаьрхIар коллективо.

ТIанийца социалистически декхараш дийцар бригада механизаторий юкъарча а, В. П. Ермоленко керте латтача партгруппа а собранешка. Шевар раьза хилар уж чIоагIдара, тийшар кхоачашдулургхиларах.

Дукха шераш да Сунженски районерча «Победа» яхача колхоза шоллагIча тракторни бригаде В. Ф. Тисловнч бригадир вола. Шерагара шерага дикагIа хул коллектива балха хьокхамаш. Бригадира цIи яьккха къамаьл аз хIана ду аьлча, цун балхаца дувзаденна да уж хьокхамаш.

Керда мероприятеши цхьайола агроприемаши балха юкъеяхьа лаьрхIар оаха декхараш тIаэцача хана. «ТIехьабусараш боацаш бе болх», «Хьайна ховр кхычоа дIахьеха» яхача а ужжамо кхыйолча а девизегIа къахьегилга чIоагIдир. Цул совгIа хIара кIиранна баьча балха итогаш е, шоллагIча дийнахьа де дезар цу дийнахьа къестаде, хIара дийнахьа агитмассови болх бе лаьрхIар. Мероприятеех цаI яр хьехамчал леладелга чIоаггIа теркал а деш, кагирхой балха юкъеозилга. Юххера а деррига балхаш Iилманна карагIдаьннараш а лоархIаш мара дергдоацаш оттадир.

Мероприятешца лаьрхIа хинна деррига гIулакхаш кхоачашдир хан-ханнахьа. Са безам ба цхьадола агротехни- [illegible] тоIадеш йола катокхаш. Цу балхо лаьттанцара тIоадал дIакъовл.

Ростовски областа кхаш леладерий опытагIа тIеххьарча шин шера ялат дIадувча селкашца минерально удобренеш (нитроаммофоси аммофоси), «дIаюв» оаха гурахьа дийнача ялата овлашта юхе, хIара гектара 80—100 килограмма лаьрхIе. ВIаьстан юххье ду из гIулакх. ТIехьале дика хул.

ДIайийна хIамаш тIаьнначул тIехьагIа макхашца кха тоадаро, хьалхьайна йоархIаш йохаяро, овлашта удобренешца подкормка яро ши шу далалехьа 5—6 центнер ялат тIакхетийтар хIара гектара тIа.

Краснодарски краерча Усть-Лабински района «Кубань» яхача колхоза механизатораша М. И. Клепиковеи М. И. Третьяковеи опытагIа соахкеи укх шереи силоса лаьрхIа оаха дIайийна хьажкIаш юкъе йовкъаш ца юташ, хIара гектара тIа 80—100 килограмм фу кхоачийташ йийра. Хьахулаш дола моша доакъар 350—400 центнер да гектара тIара. ХьалхагIа, гектара тIа 25 килограмм лоархIаш фу дIадувча хана (мугIарашта юкъе 70 сантиметр йовкъаш а юташ), 130—150 центнер мара далацар моша доакъар.

Укх шера аьхки, вайна ховчча бесса, дукха йоачаш латтаро хапнахьа ца кхачийташ тIехьаяхар бIаьсти дIайийна цхьайола культураш, цу даькъе генараш а. ТIеххьарча хана цу тайпарча хьалашка пайда эцаш йола «Реглон» яха препарати 3 килограмм сиспензия яха препарати (100 килограмм) вIашагIа а эеш техар оаха генарий кхашка. Самолетаца ишта опрыскивани яро вештачул итт ди хьалхагIа чIоагIдалийтар генараш. Из бахьан долаш чуэцилга а иштта хьалха даьлар. Дикка лакхъелар комбайний балха овсарле а.

ХIанз колхоза кхаш леладераш тIадоагIача шера эша кийчо еш ба. Мастерске тоаеш латт трактораш, кхыйола машинаш, бригадашка тоаю тIехьаювза инвентарь. «Техника Iомаль нах ба деррига дер» яхача лозунган гетара раьза хила воагIаш бу цар болх.

Тха бригаде тешшаме йола къахьегама ветераний группа я механизаторашта юкъе а белгала йолаш. ДукхагIдола дика гIулакхаш цар дIадоладеш а хьаллоацаш а хул. Техника дика лелаяра, доалаца цунга хьажара, пайда эцара хьокхам а цар тел, хIаьта социалистически яхье хьалха а дукхагIча даькъе ветеранаш ба. Царех ба: М. С. Маковкин, А. А. Касьянов, Н. П. Трибунцов, А. М. Махнов, В. Г. Черкасов, В. М. Лазарев, кхы дуккхабараш. Царех хIаране укхаза болх бу 20—30 шу да. Дуккхача къонача механизаторашта дIаеннай цу хьехамчаша шоай балха говзал.

Ветеранаша хьехам беш хьалкхийна, хIанз дикагIчарца лоархIаш бола къона механизатораш а кIезига бац колхозе. Масала, Кузьменко Анатолий, Невруев Василий, Антонов Константин, Чекунов Виктор, Попов Василий, иштта кхы а.

КПСС Центральни Комитета июльски (1978 ш.) Пленуме яьча доклада тIа нов. Л. И. Брежнева аьнна, тIайоагIача пятилетке хIара гектара тIара доаккхаш дола ялат. Украине, Прибалтике, Молдаве, Къилбаседа Кавказе 35—40 центнерага кхоачаде лерхIаш долга. Тха колхоз цу цифрашта тIакхача гаьна яц. ТIеххьарча шин шера оаха 30 центнерал дукхагIа ялат доаккх хIара гектара тIара.

Укх шера, масала, 1600 гектар долча кхай тIара тха бригаде 33,3 центнер кIаи мукхи даьлар юкъера лаьрхIача, планагIа 25 центнер хиннача. Генараш чуийцар 18,4 центнер гектара тIара, планагIа 14 центнер лийрхIача, хIаьта силоса хьенха аьта хьажкIаш — 346 центнер яьлар, тхога 6 эзар тонн совгIа моша доакъар а кийчдайташ.

Районе хьалхарчарца 1660 гектара тIа гурахьа дув ялат дIадийна яьннай бригада. ХIанз трактораши комбайнаши тоаелга, лакхехьа аьнача бесса, керттера декхар да. Оаха лаьрхIад йиззача кийчонца пятилетка диълагIча шерарча бIаьстан балхашта накъадаха. Из дIадех дукха ха йоаццаш хиннача парте Центральни Комитета ноябрьски Пленумеи СССР Лакхехьарча Совета X-ча сессеи решенеша.

Г. ЗАЙЦЕВ,
«Победа» яхача колхоза 2-ча бригада агроном.
Сунженски район.

Уренгой — Челябинск яха газопровод юллача цу мехка, иллеца оалаш ма хиллара — «алхха самолетаца мара вохалургвац». Юллаш латтача магистрала дIоахал — цхьа эзари ах эзари километр. Царех 716 — ушалаш, хиш, тайга. ГIишлонхой дIагIоргболча новкъа 313 доккхий, юкъера, зIамига хиш да.

Цудухьа укхаза транспорта керттер тайпа — вертолеташ. Трассе дIакхахьа еза турбаш, компрессорни станцеш хьалъяьра эша материалаш, монтажни балхашта эша конструкцеш, деталаш.

Вертолеташа «дехк» гIиелон площадкашка чIоагIа эшаш йола еза машинаш леларгьйола наькъаш а. Хьалха, ахкан замалахь ушалашкара, сибаргIарча хиш тIара ша дIабаьлча юха шелал отталца кхы болх бе йиш йоацаш хулар. ХIанз гIишлонхоша лелабу секцеех латта дIа-юха кхухьа никъ, болх йисте баьлча «пандар санна вIашка а билле» вертолетаца газови магистрала тIаваха хала йолча цхьаькха участке дIабохийт.

Аэрофлота кхыча управленешца нийсйича Тюменски управлене халкъа боахама эггара дукхагIа балхаш кхоачашду. Из мохк дегIабоалабелга, цигара пайдане оахкалаш доахилгеи царех байда нийцалгеи Iалаьмате боккха лоархIам болаш хиларца дувзаденна да из. Авиаторашa хадданза лех балха керда формаш.

О. ИВАНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Кхетам балари образовании

ПРОФЕССИ ХОРЖАШ БОАККХА ХЬАЛХАРА ГIА

Столични аудитореех цхьанне чу ладийгIар аз цкъа СССР Госплана балхахочо йийшача лекцега. Таханарча а перспективерча а мехка къахьегама ресурсий мах беш лектор хьоахайнр квалифицированни болхлой кийчбеча нийслу халонаш.

— Белгалдаьккха да, — ладкъар из, — кагийча наха юкъера школа йистеяьккхачул тIехьагIа кхаь-диъ шера цхьанна а моттиге лерттIа болх бац. ЦаI шоллагIчунна тIехьа экзамен дIа ца йолалуш бус институте деша баха белча, хIаьта экзаменашта юкъерча хана, царна а санна, хьаэца мегаргбола вахарера никъ лакхерча дешара заведенега гIолла бода аьнна хеташ долча даь-наьна иждивенех хул. Лакхера дешара заведени моллагIа хилча а башха а хетац.

Ховш да, шерра-шера итт шера деша дийнахьара школаш йистейоахача берригача советски кагийча нахахи мехкарехи духхьал диълагIча даькъа мара торо хилац перерыв а йоацаш лакхерча школе занятеш дIахо яхьа. Юхебисарашка хьежаш ба гIулакхаш деча сфере, промышленнии юртбоахамен предприятешка. ХIаьта, ховш долча тайпара, кхийнача хана балха гаранти хилар дика нийсденна хIама хетараш кIезига ма бий. ТIаккха лакхера образовани мах боацаши массанега а кхача йиш йолаши хилар бахьан долаш дуккхабараш институташка баха экзаменаш дIаяла гIорт. ХIаьта дийша ваьлча ший хургйола специальность малагIа я ховш а хилац.

Фортуна бIарган дайна ма-йий, из вича бакъахьавар теркалваь мича Iа. Чакхйоал ши-кхо семестр (цкъаза ши-кхо дешара шу а), гучалелх дага а ца хиннараш. Профессора дезале кхийна йиIиг заводе йода нормировщикалла болх бе; йиълагIча курсе мича гIоргья ца ховш кIордаьй цунна конструировани. Вахара планаш хувца йолалу, тIехьагIо ше лаьца никъ ший ца хилар кхета а дий.

Духхьал цхьан дешара шера Киргизе вузашкара дIаваьлар 2500 студент — берригех 5 процент. Цу юкъа Азербайджана лакхерча дешара заведеней студентех къаьстар 6.600 саг (дIабийннарех 60 процент республика керттерча шин технически вузера бар.

Кхеталуш да, Iилма-технически революце бIаьшере специалисташкара дIадехараш лакхлу. ХIаьта хIара шера лакхерча школера дIабувларий дуккал цу дIадехарашка хьежжа дегIаухаш хилар кхетаде йиш йолаш а да. Амма из бахьан долаш пачхаьалкхено миллионаш ма йоайой специальность хоржаш гIалат бийннарашка дешийташ. Шера технически вуза дийнахьарча отделене цхьан студентага «мах боацаш» дешийтарга кIезигагIа доде а 1000 сом ма додий пачхаьалкхен. ТIаккха цо «эшар» хержарашта хула моральни човнаш а ца лаьрхIача яргмичай общество.

Кхетадеш да, селханара школьник институтага гIолла мара хьалаца йиш йоацаш вац вахарера ший моттиг. Йолаш я бокъонца йола хIанзара специальность телаш йола дуккха училищаши курсаши. Цу тайпара йола дешара заведенеш 4500 гаргга я вай мехка.

Нагахьа санна кхыметтел заводе ученикалла вахача а, шин-кхаь шера мегаргйола специальность Iомаерг ма йий. Из да а ма дой миллионаш болча наха. Цунна болх а хургба, дика алапи а хургда, общества лоархIарг а ва. ТIеххьара а, ший низах бола тешам совбаргба, шеконаш кIезиглургья: сай никъ хержа бий-хьогI аз? Практически школа яьккхача сага цхьанне а новкъарло ергьяц из институте деша водаш хилча. Бакъда, деша водар диплом яккха а ца водаш знанеш Iомае водаш хила-м веза. Дилла а хули-теш ишта? Нагахьа санна массаза а ишта хуларе, е къамаьл эшаш а хургдацар...

«—Са еза редакци! — яздора «Труд» яхача газетага Владимирски областа Вязники яхача городерча болхлочо Вереников Владимира. — Са образовани бархI класс я. Радиомонтажник ва со. Специальноста раьза ва, мастер хIара денна деша хIана водац хьо яхаш тIагIерте а. Сона хетачох, дешаш бараш дукхагIча даькъе кулгашца болх бе ца ловраш ба. Лакхера технически образовани а йолаш хьаьший ба са. Царна хет шоай кортош тховга кхаьчад аьнна: зIамига шефаш хургда тхо, йоах, кхы фу деза? ДагадоагIа сона смена а яьккха чубаьхкача, Iобувшшалца уж урокаш Iомаеш баьгIа — тIаккха Iомадаьр фуд? Вахара аттагIа тIа мишта товжаргва.

Беррига нах бувца валлац со. Амма сайна бовзарех шек воацаш дувц аз...».

Редакце болхлоша Москверча ЦхьоалагIча Пачхаьалкхен подшипникови заводе дIадихьар из письмо, гул а баь болхлошта дийшар из, безам болаш саг вале, цу зIамигача сага жоп луш наьхат язделга а дехаш.

Ер да жопех цаI:

«Са веза цIерахо! Со, Владимир Голушков, слесарь ва. Хетаргахьа, дуккхача хана бергба аз болх, хIана аьлча, со а раьза ва сай балха. Ишта а вешта а юкъера школа-м яьккхар аз, хIаьта хIанз сайрийнарча институте деша кийчлуш а ва.

Со воагIаш вац се слесаралла «висарах». Амма хьакъала дегIа ца воагIаш се висара перспектива эттача-м корзагIваргвар. Сайрийнара юкъера школа яьккхачул тIехьагIа аз дийшад шоферий, радиомастерий курсашка, йистеяьккхай аквалангистий школа. Со дага а вацар професси хувца, духхьал бIаьшерен боараме хила гIертар со. Сай тIеххьара отпуск хи кIал тохкамаш деча экспедицеца Iаьржача форда тIа чакхъяьккхар аз. Аквалангистий балхах аз дийцараш кагийча наха хоза хетар, хIаьта завода газета редакце очеркий сери язъелга тIа а диллад сона. Газета балха юкъе дакъа лоацаш со вола массехк шу да, журналистий Центральни ЦIагIа хиннача болхлой корреспондентий курсашка вахийтавар со. Амма газетхо хила лаьрхIа вац со.

Заводера дуккха сона бовзаш бола нах кхыча мехкий метташ Iомадеча курсашка дешаш ба. Аз кхетадечох, уж а бац «цIенагIа» болча переводчикий балха баха гIерташ. Духхьал кхыча къаман мотт Iомабар шозза вIаьхегIа хилар да. Иштта яздаьд ший хана Александр Герцена».

Голушкова болх беча заводе, практически берригаш а деша багIаш ба. Массазарча болхлой профессена юкъера технически образовани мара езац цига. Дукха ха йоаццаш а тIехьа нонагIо операраш бар цехашка: цар заготовка станока - автомата тIаувттайора, тIаккха кийча продукци тIера хьаэцар. ХIанзарча автоматизаци яьча цехашка операторши эшаш бац, амма монтераш — наладчикаш эш. Деталах наладчика кулг тохац, цун гIулакх да аппаратура нийса хургйолаш цунна регулировка яр. Цу гIулакхашка хьех хIанз предприяте дирекце лакхера образовани йола болхлой — алхха тIеххьарча 15 — 20 шера промышленносте гучабаьнача наьха керда категори.

Образовани мах боацаш а массанега кхача йиш йолаш а хилар, цу тIа а массанена а бе болх хилар вай социалистически строя массанена а йовзаш йола котало я. Амма цхьабараша цкъаза боагIгIача бесса хам бац мах боацаш шийга кхоачачун. Цунца дувзаденна да, цхьадолча даькъе, вайцига сакхетам лакха бола гражданаш кхебара чIоагIа теркам тIабохийташ хилар.

Теркам тIаозаш я Иркутскерча «Знание» яхача учинически общества практика. Городской Iаьдалий пурамагIа бокхагIбола школьникаш заводашка, лабораторешка, Iилма институташка, клиникашка чубут цига. Итт шера ученически общества 26 секце гIолла чакхбаьннаб эзарнаш бола кагий нах. Царна дика яйзай итташ профессеш, эшараш харжа вIаштIехьдаьннад.

«Астрономически секце вера со бархIлагIча классе дешаш волаш, — йоахар Язев Сергея Иркутски кагирхой газета корреспондентага. — Сона чIоагIа хоза хийтар укхаза гуллураш гIулакх дезаденна бераш хилар, балха программа цига тIагIортаеш ца хилар, обсерваторе хьай хьашт мелд вагIа йиш хилар. Саг цхьа гIулакх дезаш хила веза.»

Погодаева Татьяна: «Медицински секцера бераш цкъаза «Сихача гIон» городской станце дежурнаш хила кхувл. Машинашта дIа а дийкъе, штатни персоналаца цхьана вызовагIа кхувл тхо. Травматологе институте обходашка кхувл тхо, медицина цу даькъерча толамех дувц. ЦIаккха а дицлургдац сона Iодешшехьа чолакх хиннача берий отделене духхьашха се нийсъялар. Ва даьла, ма ловр-кх цу берашта гIо де!.. ИттлагIа класс йоаккхаш я со, хIаьта са шеко а яц медицина сай хиларах!»

Никонов Павел: «Со дага а доацаш вахар авиоконструкторски секце. Цига ухаш хиннар са цхьа доттагIа вар, из волча вахавар со а. Бакъда, уйла тIаувзар «авиация» яхача хозача ца довзача дешо. Занятешта раьза хилар со цига деррига а практически Iомадеш хиларагIа. Къаьстта токарнии слесарнии гIулакх. ХIанз ялх шу даьннад цу хана денз, хIаьта сай ханарбараште санна, сона хьалхашка а эттай проблема: мала хила веза, мича ваха веза деша? Ваха йиш я летни школе а. Авиационни институте а. Цхьадола пайдане хIамаш Iомадаьд аз се цига нхача хана! Амма сона хет токарни гIулакх айса дутаргдоацаш санна. Из болх къаьстта сих летаб. ХIаьта авиагIулакха занятеш? Царех пайда баьннаб, кхы беце а, кхел хоржаш лархIа волавара жIака даккхара а».

Укх аьхки Москве болх беш яр Ерригсоюзни хьехархой съезд. Цига просвещене министра М. А. Прокофьева дийцар къахьегама обучени цIенхашттача производственни база тIа яккха езаш хиларах. Цо цIераш яьхар дешархошта ловзорг а доацаш бакъонца бола къахьегам бовза, болх беча сага уйлаш кхетае гIо деча итташ йолча предприятей.

Болхлой кадраш кийчъяр Iалаьмате лоархIаме да. Бахьан доацаш дац КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои «Юкъерча дешара школай дешархошта хьехилга, царна кхетам лулга, уж къахьегама кийчбелга дIахо тоадаь эргадаккхарах» бола лаьрххIа соцам тIаэцар. ХIаьта хьехархой съезда делегаташа, дешархошта шоай лоIамера, хьинаре вахара позици луча хьехамхочох санна къахьегамах дувцаш, даха а доагIаш белгалдоахар, духхьал сакхетаме а сих ца луш а хержача дукхадезача гIулакхах мара хург ца хилар советски гражданина мораль шоашта чу хьахулача координатех цаI.

Юрий ТРОФИМОВ.
(АПН).

БОЧАГIА ЙОЛА УЙЛАШ ГIЕТТАЕШ

Панк аьнна хьалйиза я № 1 йолча Карабулакерча юкъерча школа актови зал. Новкъоста Л. И. Брежнева «Целина» яхача книжках лаьца дувца вIашагIкхийттаб укхаза лакхерча классай дешархойи школа хьехархойи.

«Целина» газеташ тIа кепатеха ара ма-яьллинге а школа партийни организаце вIаштIехьдаьккхар классал арахьа беча балха хьожадаьча сахьаташка йоккхагIча классашкарча дешархоша из ешилга. Массане а чIоагIа уйла тIаяхийта дийшар из книжка. Цул тIехьагIа гулбелар уж цунна хетаьча конференце. Къамаьл дIадоладу литература хьехархочо Г. В. Магомедовас.

Ялата мел лоархIам бу Леонид Ильича? Малав вайга массаза а ялат хилийтара йоакхо е езар? Эрий даьда лаьтташ карадерзаделга дIадоладаьр малав? Фу бахьан долаш целинни эпопея Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема фронташца нийсъю Леонид Ильич Брежнева? Царна а цу тайпара долча кхыча а дукхача хаттарашта, уж доашха а доашхаш, жоп дала лаьрхIа бар конференце вIашагIкхийттараш.

Массане а дика тIачйцар шовзткъеи иттлагIча шерашка эрий даьда лаьтташ карадерзадеча дакъа лоацаш хинна школа хьехархой З. Г. Разумовай А. Б. Шамаодинаи. Цар дийцар цIаккха дицлургдоацача цу деноех лаьца шоашта дагадоагIараш, белгалдаьккхар ерригача вежарашха йолча советски республикашкара баьхкача къонача патриоташа шоаш ца кхобеш къахьийгалга.

— Дог тохаделар са Леонид Ильич Брежнева дагадоагIараш тIадола газет хьадийллача, — яхаш дувц З. Г. Разумовас. — ХIана аьлча, цун книжка тIа ювца цхьайола моттигаш сона дика йовзаш я. Сай хана цига агроном йолаш болх баь я со, цига Леонид Ильич бIаргавайна а я. Хала а, цхьабакъда, деналеча гIулакхех йизза а ха яр из. Маьлха зIанарашца гIувтташ хIара дийнахьа тхоай беркате болх дIаболебора оаха. Иштта дIаухар бIарчча шераш.

— «Целина» тIа я къаьстта дог тохадолийташ йола цхьа моттиг, — йоах библиотекара А. Я. Фроловас. — Аз дувцар да денал долча целинника Рагузов Василий Яковлевича ше валале хьалха ший къонгашка яздаь каьхат. «Целине венав со, — яздаьд В. Я. Рагузова, — вай халкъ дIаьхагIеи хозагIеи дахийтара. Сона лов са гIулакх оаш дIахо дахьар. Эггара керттердар — саг волаш хила веза вахарей».

— Цун уж дешаш сона а берригача са нийсархошта а доагIаш санна хет сона, — йоах иттлагIча класса дешархочо Мусатов Владимира. — Со шек вац са ноехалах болча са нийсархой а «тхоай целина» хургхиларах. Оаха хIанз а мехетта дукха ца дой а наха накъадаргдола цхьадола хIамаш ду. ХIара шера вай школа дешархой производственни бригадо къахьег Кирова цIерагIча колхоза кхашка, чилла бу нIаний кхеду, гIо ду фермашка болх беча даьшта-ноаношта. ХIаьта балхаш кулгкара даь ца Iеш, вай ханара техника караерзае а Iомалу тхо. Иштта, ахкан каникулашка трактораш тIа болх беш хилар нийслагIча классашкара Иванов Игори Шаламов Ивани. Бокккийбараштa ка ца луш къахьийгар цар шинне а. Цудухьа, сона хетачох, ха хьакхаьчай дешархой производственни бригадашта лелае техника хьаяла.

Конференце иштта къамаьл дир дукххача дешархоша, хьехархоша. Леонид Ильич Брежнева кердача книжках долча къамаьло гIо ду шоай вахар дIадоладеча кагирхошта вай парте истори кIоаргагIа довза, советски вахара хьисап дикагIа кхетаде, парте кхоачашде аьнна вай тIахьехача сий долча гIулакхий маIан довза. «Целинас» кагиркхой дегашка гIеттаю лаьтта вахаш йоаккха ха дика лераш юташ дIаяхьарах йола эггара бочагIа йола уйлаш.

М. ФРОЛОВ,
РСФСР школа заслуженни хьехархо.

БЕРАШТА — Гирихан ГАГИЕВ

ДЕША БЕЗАМ БОАЦА БОВ

Сомаьяннай гаьнаш,
Маьлхе дошо къег.
Оалхазарий школе
Даггар гургал бек.

Гулле оалхазарий бераш,
ХIемах кхера ца а кхераш.

Дувла эзде,
Дувла деша.
Дийшар доврглац —
Цунах теша.

Ца дешаро
Вахар доаду,
Ца дешар я —
Йоккха боадо.

Боадо во я,
Бераш, теша...
Деша, бераш,
Деша, деша!

Гургал зовне кхайк...
Iаьржа портфель яхьаш
ЙоагIа Iаьржа къайг.

Гучадаьлар цхьаькха бер...
Из малад-хьог?
Из да — кер.

ЧIагарг доагIа
Паддаха...
Маьрша доагIалда!

Iоха!
Москал йоагIа даьца,
Даде ткъам а лаьца.

Чкъорд чуялар
Царна тIехха,
Моаршал хоатташ
Дехьа-сехьа.

Хенах зIокъеттарг а йоагIа,
Пехьайнсар кхераш чIоагIа.
Бакъда, хьа ца йоагIаш гов
Деша безам боаца бов.

Ши урок чакхъяьлча мара
Бов хьаякзар, янзар даьра.

Бовно шорттига нийI хьаелл...
Из чуяьлча, шевар вел:
Iад дIадагIа
Цун кисара,
Коч йоаттIаьяй
Ловзаш ара.
Хьанца
ВIашагIлийтай хац:
Цун хьажъюкъе
Бог я ягIаш,
Из бог
ЗIамига а яц.

Бог я,
Седкъа санна, къегаш...
Урок хаттар кхераш, эгаш,
Тебаш парта тIа Iохов
Деша безам боаца бов.

ХьалгIотт,
ХьаргIа — хьехархо
БIаьргасьнош
Цо хьалтотт:
— ХIамах
Эхь ца хета бер,
Алал:
Фуд Iа леладер?
ЯгIаш я

Хьажъюкъе бог...
Пехьайитай
Ши урок!
Оапаш бувца йолалу
Деша безам боаца бов:
— Цамогаш хиннав тха дади,
Чухьарцаб тха цIагIа тхов...
ХIаьта, школе со хьайоагIаш,
Аьрзи духьалъяьлар сона...

— Оап сацийта,
Хезаб тхона...
Iомаяьйий Iа урокаш?

— Iома — ма—ма—яьй аз...
— Из гургда...
Алал вайна, дукхаяхарг,
Шиъи кхоъи мел хургда?

«Масса хургда шиъи кхоъи? —
Хьехархочо цIаькха хетт...
Миста худар кхаьлча санна,
Бовно бIаргаш вIашкадетт.

Шиъи кхоъи,
Кхоъи шиъи
Масса хургда сенах хов,
Ара ловзаш
Лийнна хилча
Деша безам боаца бов.
ЭгIазйода хьехархо:
— Оатхал хургьяц хьох...

ЦIагIо!
Шек а йоацаш,
Бов цIайода...
Ца дешар —
Из доккха во да.

Шераш, хехкка,
ДIадахар,
Дийша ваьнар —
Падвахар.

Къайгах хилар —
Ахархо.
Москалах хилар —
Судхо.
Дика дийша
Даьлар кер —
Цунах хилар
Инженер.

Хенах зIокъеттаргах —
Лор:
Дерзаду цо
Гаьний чкъор.

Чкъордах а
Цхьа говзал йоалл:
Чкъордо илли
Мерза оал.
ХIаьта, чIагIарг,
(ГIоза кхелI)
Почтальон а
Хинна лел.

ХIаранега,
Ала лов,
Ши-ший говзал
Дика тов...
Бакъда,
Говзал йоацаш юс
Деша безам боаца бов.

Даде — бовно
Шийна кертах етт,
Нане — бовно,
Хьу ийеш, мухь бетт:
— Цхьаккхе бедар
Ца йожийташ,
Лелаьяр оаха хьо!
Цхьаккха хIама
Ца эшийташ
Лелаьяр оаха хьо!

Ахча аьлча —
тепар оаха!
Машен аьлча —
эцар оаха!
Хьона аьнна, ва тха кIориг,
Хьагулбаьбар бIарчча боахам!

Хетар хьох —
Хьо я тха ганз...
ХIаьта, къаденнача дийнах!
Малав тхо кхоабаргдар хIанз!
Дади
Сахьатага хьеж.
Нани
Корах арахьеж.

Бакъда,
ЦIа ца йоагIаш, гов
Деша безам
Боаца бов.

Айлаюкъе
Я из лелаш;
Картах ловзаш,
ЧхьагIар мелаш.

Даде, нане
Наб ца еш,
Бийсаш дIакхухь,
Уйла еш...

ВоIа нускал доаладе
ЛаьрхIар цар.
ЛаьрхIар чехка кхоачашде
ЛаьрхIар цар.
Къаьна йиъ гIаж
Хьайийхар,
Царга иштта
Дехар дир:
— Къоаной,
Хьалкхийнав тха воI,
Укхан еха еза йоI.
Оаха шинне оттадаьд:
Деха деза Селасат.

«Хоза кхийнад» —
цунах йоах,
Цун имана ловцаш доах...
Тха гIулакх ма гоаде—
Зоахалол дIахьоаде!

ГIажаша аьлар:
Къа-къа-къа,
Тхо дIайолх шун гIулакха!

Дегаш чIоагIа
Ураэтта,
ДIакхаьчар-кха
Къоаной, тетта.

ТIаийцар уж,
Фусам-даьша,
Чубаьхар
Уж беза хьаьший.

Мерза даар
Оттадир,
Хоза, эзди
ГIулакх дир.

ТIаккха,
Селасата дас
Аьлар:
Е лац
Шоана вас,

Бакъда,
Оаш хестаю бов
Дийша яц —
Из тхона хов.
Бехк ма баккха,
Хьаьший тхох,
Ца дийшар —

Воацар ва, йоах.

ГIажаша аьлар:
— Къа-къа-къа,
Да ваттIа
Укх гIулакха!

Тетта,
Юхаяхар гIажаш,
Шоашка аьнначох
Ца яшаш.

Аьнначох
Уж яшаргйий? —
Бов цар шуча
Ма хулий!

Уж цIакхаьчача,
Цар шуча,
ВагIар, мархIаелла
Шуша.

ВагIар, даьшта
Хьежаш бIагIар,
Кертах даьнна
Менна чхьагIар.

Аьлар къоаноша:
— Ай, ва шучилг,
Iокхосса
Из яьсса шушинг.

Илли сацийта —
Ма увгIа.
Тхогахь хьахьажа,
ЛадувгIа!

ЙоI хьа ца пуш
Дисад вай —
Башац
Селасата дай.

Цар йоах:
«Дийша воацар —
Из ва
ВIалла воацар».

Урайккхар
Еха бов:
— Фу де деза
Сона-м хов!

Киса финка
Еллар ший:
— Аз доадайтаргдац
Вай сий!
Арайккхар,
НиI тIатеха...
БагIайсар
Берригаш, беха...

Шовлакх
Тилладац-кха йоIо,
ХозагI йолчо...
«Сув я» —
Оал-кха Селасатах
Массе волчо.

КIудал йизза
Шовда дахьаш,
ЙоI цIайоагIа...
Цун лерргIа
Когаш лувзаш,
Иман доагIа...

ЦIаьхха, кхераденна,
Сецар Селасат:
Бов я...

Теркаш латт из...
Никъ дIалаьца латт.
Хьаь тIа баьнна ши бIарг,
Кхохкабенна ба...

Хайра Селасата:
ЗIамсаг менна ва.
— Сох хьо яшаш еце,
Йодаергьа! — оал
Бовно, — со-м Iема ва
Де из тайпа къоал!

Бовно, дIатIакхайде,
ЙиIий ткъам хьалоац...
Бакъда, цу миноте
Доал гобаьккха оарцI

Шин боргIилго чехка
Бовна ткъамаш дехк.
Милицера я уж —
Бовна бергба бехк.
Оалхазараш дуккха —
Дуккха гулденнад...
Цхьан къаьнача лаьчо
Хаьттар: «Фу хиннад?»
ГIулакх хайна даьлче,
Иштта йист хул лаьча:
— ЧхьагIар, довнаш-шовнаш
ХьунагIа а тац.
Дийша йоаца бовнаш
Вайна эшаш яц.

Деша безам боацар —
Из ва вIалла воацар,
Массаненна бу цо бала...
ДIагIо!
Гучара дIаяла!

ТIаккха йист хул
Селасат:
— Бов, хьо, бос дIабаха, латт...
Во гIулакх да хIанз Iа даьр —
Ца дешар да хьох дехар.

ХIама эшаш яц хьо, бов:
Корта ба хьа, кеп я, гIов...
Нагахь, дийша Iа даларе,
ДоагIаргдар со хьога маьре!

Кхы болчар а къамаьл дир,
Бовнах бехкаш доахаш
Цо леладер халахеташ,
Доккха са а довхаш.

Фоартах яьнна цIолак санна,
Ийрча йийцар бов...
Цу къамаьлех,
Хулаш-хулаш,
Бовна хилар чов.

Бовна — тамаш еций? —
Цигга эхь хийтар.
Харц никъ ше хержалгах
Цигга из кхийтар...

Хьалсовсаяь
Ший из бедар,
ДIаедар бов
Бов дIаедар.
Едда—едда,
ДIа а яха,
Хенах йоалла
Къорг а леха,
Цу чу яха
Хайра бов —
Ший кхы мраз
Доацандаь,
ВIалла дийша
Йоацандаь.
Цу хана денз
Бийсана мара
Къорга чура
Ялац ара
ВIалла дийша
Йоацаш яр,
Цхьаккха мраз
Доацаш яр.
Къа долашагI цул
малав?

Ца дийшачоа
Иштта хул.
Деша, хIаьта,
Бераш, деша.
Дийшар доврглац —
Цунах теша.
Вайца йоацаш хилар лов
Деша безам боаца бов.

Шаьла районерча КПСС XX съезда цIерагIча колхоза шекара свеклаш лелаерех дукккхачар геттара беркате къахьийгад укх шера. Иштта, Аьюбов Султан керте латтача механизированни звеной коллективо планагIа 215 йолча 341 центнер мерза овлаш чуийцад ше леладеча лаьттан хIара гектара тIара. ХIаьта планал шозза дукхагIа — хIара гектара тIара

ХЬАЛХАЛАТТАРИЙ СИЙНА

430 центнер шекара свеклаш чуийцай Вацаева Табарака Дасиева Хазана.

Балха тIа новкъосташта хьокхам телаш къахьегача цу наьха сийна сайре чакхъяьккхар укх деношка Майртуперча культура ЦIен балхахоша. Хьалхалаттарех дIайха дош а царна баркал а оалаш из хьайийллар колхоза партбюро секретара Юнусов Султана. Цига къамаьл дир колхоза болхлоша, хьехархоша. Сайрене иштта белгалбаьккхар итт гектара тIа шекара свеклаш кхеьяча моттигерча школа дешархой производственни бригада къахьегам а.

Сайре чакхйоаллаш культура ЦIен художественни самодеятельноста доакъашхоша хьалхалаттараштa хетадаь концерт оттадир.

А. ШАХИДОВ,
Шаьла района культура отдела инспектор.

ФЕ ХИЛА

Корта бохош дола малар менна болча нахага машинаш ца лехкийтара Нохч-ГIалгIай АССР МВД ГАИ лаьрхIад «Малар маланза хилара тIахьожам» яха ковдови цIи а йолаш «Бахус» яха операци дIахо яхьа 1979 шера 1 январе кхаччалца.

Малар менна болаш машинаш лехкача нахагара мел доккха зулам доал хьахьокх укх масалаша. Из дар балха ди чакхдаьнначул тIехьагIа Октябрьски районерча Выборгски улицагIа. «Кавэнергомонтаж» управлене «Кубань» яхача автобуса водитела Ревенко Михаила лаьрхIад болхлой дIаюха бигачул тIехьагIа пелинг мала. ТIаккха меннад цо боккха никъи гIашлой никъи малагIа ба ца къоасталуш. Готтача тротуара тIа а ваьнна водаш машина аьтта оагIув теха ши балкон йохаяьй цо. Автобусачура аравоалалуш хиннавац, хьаваьккхав из эгIазбаха цIеношкара аралийлхача наха, хIаьта цар из дIавахийтав... медвытрезвителе.

«Бахус» яха операци йолча хана республика наькъашка малар менна болаш машинаш лехкаш хиннa 700 водитель соцаваь. Цар бехкагIа 96 авари хиннай, цига 32 саг вийнав, 124 сага човнаш яьй.

ДIадахача кIиргагIа республика наькъашка 60 авари яьй цига 2 саг вийнав, 20 сага човнаш яьй.

Нохч - ГIалгIай АССР МВД ГАИ.

«СКОРИ» ОАРЦАГIЙОДА

Ше жIарг тIадола машин юкхеда тIехьэахнехаш хийла социованнча доаттийс со: моташ воацаш сага оарцагIйаш воацаш [illegible] хьа уйла дер чу а ессе. Из машин кхача езаш сихагIа дIахьачча цамогаш волча сага [illegible] дола гIо хьалхагIа мел ду. [illegible] Лоращта меттел цу цу машина шофера а бовкха бехктохам тIабух. Цудухьа цига болх беш бола шоферхо хила беза из [illegible] довзаш цунах кхетабе.

Из тайпа шофер ва «Грознефтеоргсинтез» объединене АТК «Скори помоща» тIа болх беш вола Кондратьев Виктор Николаевич. № 4 йолча больница медсанчаста хьаштагIа шера цун доал 50 шу. [illegible] Кондратьев. [illegible] Иштта, № 2 йолча автоколонна партийни организаце секретарь ва из. [illegible]

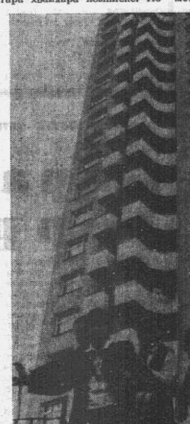
Еррига ший йокиха къахьегама говзал кагирхошта даIу Виктор Николаевича. [illegible] ческн къахьегама ударник.

Техника лораеш, кхоеш лелаю Кондратьевa, [illegible]

Коммунист Кондратьев Виктор Николаевич массаза а хьинаре латташ ва аьтта йоацача посте.

А. КАРДАШОВ,
«Нефтехимик» яхача дукхатиражни газета балхахо.

МОЛДАВСКИ ССР. ЧIоагIа лаьтта аьгача а чуIеш бола нах сатийна багIаргболаш я дукхха этажаш йолча цIеной бIарчча Iашша бетонах Кишиневе хьалхьаь эгара хьалхара комплекс. Из хьалъеча «Молдгипрострой» института болхлоша пайда нийцаб кердача эффективни сейсмостойки конструкцех. Уж гIирсаш хьалдаьд опалубка тIагIолла хьалтеттача методагIа. Цу тайпара Кишенева центре дагIа цхьа цIа тешаме хилар хьахьекхар 1977 шера март бетта цига ворхI балл низ болаш лаьтта аьгача хана.

Иттнегара ткъаьннега кхаччалца этажаш йола лакха цIенош Молдаве — сейсмоактивность лакха йолча районе моллагIъяр санна явлени. Республика архитекторашeн гIиплонхошeн кийчъяьй вах чуIеча цIеной, административни промышленни объектай массехк оригинальни проект, царна юкъедихьад советски градостроительствана тIеххьарча хана карагIдаьннараш.

ГIиплонхоша уж кийчъяьй Молдаве Iилмай Академе геофизикан геологен институтерча Iилмахоща-сейсмологашца цхьана. Цар, масала, хьадаьд сейсмически районироване карташ. Уж лаьрхIа да алхха республикана хинна ца Iеш ерригача Карпатски регионa а. Цар тIа белгалъяьй вIалла кхерам боацаш гIипло хьалъе йиш йола моттигаш.

СУРТАШ ТIА: 1. Молдавски архитектораш гаргарча шерашка Кишиневе хьалдергдолча лакхача цIеной проекташ ювцаш ба.

2. Кишиневе бIарчча бетонах хьалдаьча лакхача цIеной цIа.

А. ЛЫКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

9 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». 8.40 — Iуйранна гимнастика. 9.00 — «АБВГДейка». 9.30 — [illegible] 10.00 — «Iуйранара почта» яха музыкальни программа. 10.30 — [illegible] 11.00 — [illegible] 11.30 — [illegible] 12.00 — [illegible] 12.45 — «Из шун а вIаштIехьдаьлад...» 13.45 — «Спортлото» тираж. 14.00 — [illegible] 15.45 — [illegible] 16.15 — «Советски Союз довзал аракхарча хьаьший бIаргашца». 16.45 — «Музыкальни абонемент». 17.00 — Мультфильмай программа. 17.30 — «ДоттагIий». 18.15 — [illegible] 18.45 — «БIарга гушдар — теша хьадар». 19.45 — [illegible] 21.00 — «Ха». 21.35 — [illegible] 22.35 — «Сайрийнара мукъамаш». ЧакхьаьIча — керлдахараш.

II ПРОГРАММА

15.15 — [illegible] 15.45 — «Зiамига концерт». 15.55 — [illegible] 16.10 — «Шун письмох». Концерт. 16.40 — [illegible] 19.00 — Телевизиони документальни фильм. 19.30 — [illegible] 20.15 — [illegible] 21.00 — «Ха». 21.40 — [illegible]

10 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». 8.40 — «Зарядка е дIаотта!» 9.00 — [illegible] 9.30 — [illegible] 10.00 — «Советски Союза гIуллакх деш ва». 11.00 — «Шун письмох». 11.30 — [illegible] 12.00 — [illegible] 12.30 — «Юртара сахьат». 13.30 — [illegible] 14.30 — [illegible] 15.30 — [illegible] 16.15 — [illegible] 17.00 — [illegible] 17.40 — [illegible] 18.35 — «Шун письмох». [illegible] 19.15 — [illegible] 21.00 — «Ха». 21.35 — [illegible] 22.35 — [illegible]

II ПРОГРАММА

9.00 — [illegible] 9.35 — Концерт. 10.00 — [illegible] 10.30 — [illegible] 11.00 — «Ха». 11.45 — [illegible] 12.00 — [illegible] 13.00 — [illegible] 14.10 — [illegible] 15.00 — [illegible] 16.20 — [illegible] 19.00 — [illegible] 19.10 — [illegible] 20.15 — [illegible] 21.00 — «Ха». 21.40 — [illegible]

РАДИО

9 ДЕКАБРЬ

6.40 — [illegible] 7.15 — «Грозненски рабочий» газета обзор. 7.23 — [illegible] 7.30 — Хоамаш. 7.35 — [illegible] 8.25 — [illegible] 10.30 — [illegible] 11.00 — Хоамаш. 11.15 — [illegible] 13.30 — [illegible] 14.00 — [illegible] 15.00 — [illegible] 16.30 — [illegible] 18.00 — [illegible] 18.30 — [illegible]

10 ДЕКАБРЬ

7.15 — «Грозненски рабочий» газета обзор. 7.30 — Хоамаш. 8.25 — [illegible] 11.15 — [illegible] 15.00 — [illegible] 16.15 — [illegible] 18.30 — [illegible]

Хоттисэт

Тахан республике гIоллен Грозне моржаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилар [illegible] температура [illegible] 0—5, Грозне 2—4 градус шелал хилар [illegible]

Кхоанен ломмен моржаш а йолаш, цхьайолча моттигашка лов а делхаш, дохк а долаш, ша билла а йолаш, тайп-тайпарча оагIонашкара 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилар [illegible]. Температура буйсана 9—14, дийнахьа 0—5 градус шелал хилар [illegible]

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктохама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культурен отделан — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректоре — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерей, шоаттей деношка

СФ05359. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 8507.